

TÜRK TARİH KURUMU GENEL KURUL TOPLANTISI

Türk Tarih Kurumu'nun 1982 yılı olağan Genel Kurul toplantısı 16 Nisan 1982 Cuma günü saat 10'da Kurum merkezinde yapıldı.

Kurum üyeleri saat 9,30'da Kurum'un kurucusu Atatürk'ün Anıtkabri'ni ziyaret ederek saygı duruşunda bulundular ve bir çelenk koyarak şeref defterini imzaladılar.

Saat 10'da Kurum merkezine dönen üyeler Genel Kurul toplantısına katıldılar. Yoklama sonunda 27 üyenin hazır bulunduğu anlaşıldığından Asbaşkan Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal oturumu açtı.

Kurum'un 1981 yılında yitirdiği asıl üyelerinden Prof. Dr. Bahadır Alkım, Prof. Tayyib Gökbilgin ve Başkan Ord. Prof. Enver Ziya Karal'ın anısına iki dakikalık saygı duruşunda bulunuldu.

Daha sonra geçen yıl Kurum'un asıl üyeliğine seçilen Askerî Yargıtay Başkanlığı ve Cumhurbaşkanlığı Başkanlık Müşavirliğinden emekli Hakim Amiral Fahri Çoker'i Asbaşkan Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal bir konuşma ile Kurul'a takdir etti. Amiral Fahri Çoker teşekkürlerini bildirdikten sonra kısa bir bildiri sundu ve Atatürk andını imzaladı. Kendisine üyelik beratı sunuldu.

Toplantıya katılmış olan rahmetli başkanımız Ord. Prof. Enver Ziya Karal'ın eşi Fatma Karal da eşinin ölümü dolayısıyla Kurum üyelerinden aldığı başsağlığı yazılarından ve gösterilen büyük ilgiden dolayı teşekkür etti. Prof. Dr. Adnan Erzi söz alarak Sayın Fatma Karal'ın bu toplantıya katılmakla acılarımızı azalttığını ve bize şeref verdiğini bildirdi.

Daha sonra gündemin beşinci maddesine geçilerek Genel Kurul oturumlarını idare etmek üzere Başkanlığa Amiral Fahri Çoker, ikinci başkanlığa Prof. Dr. Afif Erzen, yazmanlıklara da Prof. Dr. Tahsin Yazıcı ve Bay Bilâl Şimşir seçildiler.

Başkan Amiral Fahri Çoker ve yazmanlar yerlerini aldıktan sonra gündemin altıncı maddesi uyarınca Genel Müdür Uluğ İğdemir Yönetim, Basımevi Yönetim Kurullarının 1981 çalışma yılı raporlarıyla Denetleme Kurulu raporunu okumak üzere söz istedi. Bazı üyeler raporlar daha önce dağıtıldığı için okunmamasını istediler. Görüşmeler sonunda her yıl olduğu gibi kazı raporları dışındaki bölümlerin okunması kabul edildi.

Başkan raporlar hakkında söz isteyenlere söz verdi.

Prof. Dr. Münir Aktepe, yapılan yayın ve kitap bağışlarına karşılık üyelere verilmek üzere kitap gelip gelmediğini, yeni yapılacak Basımevi binasının Basımevi'nin tümünü içine alıp almayacağını sordu. Genel Müdür Uluğ İğdemir, bağışlara karşılık kitaplığımıza kitap geldiğini, Basımevi binasının ilk defa yapılacak bölümlerine Siteler'de kira ile tutulan binalardaki makinaların, daha sonra da Kurum binası yanındaki bölümde bulunan makinaların taşınacağını söyledi.

Prof. Dr. Tahsin Özgüç söz alarak, Atatürk'ün 100. doğum yılı nedeni ile Amerika'nın Washington ve New York şehirlerinde Atatürk ve arkeoloji konusunda konferanslar verdiğini, bu konferansların büyük ilgi gördüğünü, yolluklarının Dışişleri Bakanlığı ile Türk - Amerikan Derneğince karşılandığını söyledi.

Prof. Dr. Şerafettin Turan, raporda önemli çalışmalar yanında salonumuzdan yararlanılan kurumların yer almasını ve üyelere yapılan ilmi araştırma yardımları miktarlarının yazılmasının doğru bulunmadığını, basılan kitapların sayıca az olduğunu, 38 kadar kitabın sıra beklediğini, Dokuzuncu Türk Tarih Kongresi'ne her başvuranın bildirisinin alındığını, bunların birçoklarının eski bilgilerin tekrarı ibaret olduğunu, bildirilerin bir seçime tabi tutulması gerektiğini, Belgeler Dergisinin düzenli olarak çıkmadığını söyledi. Söz alan Uluğ İğdemir, yayınların baskı işlerinin gecikmesindeki nedenin yazarların provaları geç okumalarından ileri geldiğini, Belgeler Dergisinin bir yazı kurulu olduğunu, Belleten'in düzenli çıkmasının bir yazı kurulunun olmamasından ileri geldiğini, halen Basımevi'nde 26 kitabın basılmakta olduğunu, baskı giderlerinin kesin hesapta az görünmesinin, tamamlanmayan kitaplar için Basımevi'nin fatura kesmemesinden ileri geldiğini söyledi.

Üyelerden Bilâl Şimşir gazetelerde Kurum hakkında çıkan dedikodular hakkında bilgi istedi.

Genel Müdür Uluğ İğdemir, Milliyet'in aktüalite ekinde çıkan asılsız yazılar şahsını ilgilendirdiği için bir tekizip gönderdiğini söyledi.

Prof. Reşat Kaynar, Kurum'da yapılan teftişin nedenini, Devlet Başkanlığı Mali Müşavirinin çağırısına Başkanın neye gitmediğini sordu ve Kurum'u Başkan'ın temsil etmesi gerektiğini söyledi. Asbaşkan Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal, çağrıdan haberdar olduğunu, fakat Genel Müdürü şahsen çağırıldıkları için kendisinin katılmadığını, teftişin normal olduğunu, Kurum'un her zaman teftiş edildiğini söyledi.

Genel Müdür Uluğ İğdemir, söz alarak toplantıya şahsen çağırıldığını, Başkan'ın haberdar ettiğini, bu toplantıda Türkiye İş Bankası'nın sermaye artırması nedeni ile rüçhan hakları konusunun konuşulduğu ve Devlet Başkanlığı Genel Sekreterliğinin bu konuda Kurum lehine bazı kararlar verdiğini, bu kararlara göre Kurum'un vereceği cevabın Yönetim Kurulu'nca uygun görüldüğünü, konunun Genel Kurul'a da getirildiğini söyledi.

Prof. Dr. Adnan Erzi, kitap fiyatlarının çok fazla olduğunu, bunların ne zaman arttırıldığını sordu. Genel Müdür, Yönetim Kurulu'nun kararıyla yapıldığını söyledi.

Rapor hakkında başka söz alan olmadığı için Başkan, Yönetim ve Basımevi Yönetim Kurullarının raporlarını oya koydu. Raporlar oybirliği ile kabul edilerek Yönetim Kurulları aklандılar.

Gündemin yedinci maddesine geçilerek 1982 yılı bütçesini incelemek üzere Prof. Dr. Yaşar Yücel, Ord. Prof. Reşat Kaynar ve Prof. Dr. Ali Sevim Bütçe Yarkurulu'na seçildiler.

Gündemin sekizinci maddesi gereğince Yönetim Kurulu üyelerinin seçimine geçildi. Oy ayırma işiyle Prof. Dr. Coşkun Üçok, Prof. Dr. Şerafettin Turan ve Prof. Dr. Ali Sevim görevlendirildiler. Gizli oyla yapılan seçime 27 üye katıldı ve

19 ar oyla Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal ve Prof. Dr. Tahsin Özgüç, 18 oyla Ord. Prof. Dr. Sedat Alp, 17 şer oyla Prof. Dr. Semavi Eyice ve Prof. Dr. Yaşar Yücel, 13 oyla Prof. Dr. Adnan Erzi, 12 oyla Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal asıl üyeliklere, yedek üyeliklere de 11 oyla Prof. Dr. Afif Erzen 7 oyla Amiral Fahri Çoker ve 5 oyla Prof. Dr. Tahsin Yazıcı seçildiler.

Vakit geçmiş olduğundan saat 12,30'da oturuma son verildi.

Genel Kurul, öğleden sonra saat 14,30'da Başkan Amiral Fahri Çoker'in başkanlığında ikinci oturumunu yaptı.

Gündemin 9 uncu maddesine geçilerek açık oyla yapılan seçim sonunda Denetleme Kurulu'na Ord. Prof. Reşat Kaynar, Prof. Dr. Münir Aktepe, Prof. Dr. Neşet Çağatay, yedek üyeliklere de Prof. Dr. Fikret Işıltan, Prof. Dr. Şehabettin Tekindağ ve Prof. Dr. Şerafettin Turan seçildiler.

Gündemin 10 uncu maddesine geçildi ve yine açık oyla yapılan seçim sonunda Onur Kurulu'na Prof. Dr. Afet İnan, Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu, Dr. Hâmit Koşay, Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver, Prof. Dr. Tahsin Yazıcı, yedek üyeliklere Prof. Dr. Nimet Özgüç ve Prof. Dr. Jale İnan seçildiler.

Gündemin 11 inci maddesi uyarınca açık oyla yapılan seçimde Basımevi Yönetim Kurulu'na Prof. Dr. Tahsin Yazıcı, Prof. Dr. Ali Sevim, Prof. Dr. Nimet Özgüç, Dr. Hâmit Koşay ve Prof. Dr. Coşkun Üçok, yedek üyeliklere Prof. Dr. Jale İnan, Prof. Dr. Afif Erzen ve Bay Bilâl Şimşir seçildiler.

Gündemin 12 nci maddesine geçildi. Kitaplık Komisyonu'na her koldan bir kişi olmak üzere Dr. Hâmit Koşay, Ord. Prof. Dr. Aydın Sayılı ve Prof. Dr. Adnan Erzi, yedek üyeliklere Prof. Dr. Nimet Özgüç, Prof. Dr. Neşet Çağatay ve Prof. Dr. Afif Erzen seçildiler.

Atatürk ve Türk Devrimi Araştırma Merkezi'nde açık bulunan üyeliklere Ord. Prof. Reşat Kaynar, Prof. Dr. Coşkun Üçok seçildi.

Gündemin 13 üncü maddesi uyarınca Kurum'a alınacak asıl, şeref ve muhabir üyelerin seçimine geçildi.

Yönetim Kurulu'nca kabul edilerek Genel Kurul'un onayına sunulan üyelerin adları yazılı listeler dağıtıldı.

Başkan, Üye Seçim Yönetmeliğinde önerilen ve daha önce üyelere gönderilerek oyları istenen değişikliğe 12 olumlu oy geldiğini, ancak Yönetim Kurulu üyelerinden birinin olumsuz oy kullanması üzerine konunun Genel Kurul'a getirilmiş olduğunu söyleyerek seçimin hangi esasa göre yapılacağını sordu ve yönetmelik gereğince ilk turda üçte iki oy alanın üye seçileceğini, ancak yarından bir fazla alanlar olursa, ikinci bir tura geçmenin yararlı olacağını, birçok kuruluşlarda böyle yapıldığını söyledi. Konu üzerinde yapılan tartışmalar sonunda seçimlerin eski usulde yapılmasına, ikinci tura gerek olmadığına karar verildi.

Gizli oyla yapılan seçim sonunda Kurum asıl üyeliklerine yirmişer oyla Harp Tarihi yazarı Emekli Tümgeneral Muzaffer Erendil ile Prof. Dr. Abdurrahman Çaycı, 19 oyla Danışma Meclisi üyesi ve tarih yazarı İsmail Arar seçildiler *.

* Genel Kurulun Başkanlığını yapmış olan Sayın Amiral Fahri Çoker'in dikkati çekmesi üzerine, Yönetim Kurulu'nun 7 Mayıs 1982 tarih ve 766 sayılı toplantısı ile 4 Haziran 1982 tarih ve 767 sayılı toplantısında, 179 sayılı Belleten'in 353. say-

Muhabir üyeliğe teklif edilenler arasında yalnız 21 oyla Azerbeycan Bilimler Akademisi üyelerinden Prof. Dr. Ziya Musa Bunyatov seçildi.

Şeref üyeliklerine önerilen 8 kişinin tümü aşağıdaki oylarla seçilmiş oldular:

1 — Prof. Dr. Stanford Shaw	26 Oy
2 — Prof. Dr. Mihail Guboğlu	24 "
3 — Prof. Dr. Kaldy - Nagy	24 "
4 — Prof. Dr. R. Mantran	23 "
5 — Prof. Dr. I. Melikoff	19 "
6 — Gunnar Jarring	19 "
7 — Alfred Friendly	18 "
8 — Prof. Dr. Howard Reed	18 "

Gündemin 14 üncü maddesi uyarınca Kurum'un 1982 yılı bütçesiyle Bütçe Yönetmeliğinin görüşülmesine geçildi. Prof. Dr. Şerafettin Turan söz alarak, bilimsel araştırmalar için ayrılan 400.000 liranın az olduğunu, bu yıl Tunus'a ve Mısır'a gidecek arkadaşların yolluklarına bile bu paranın yetismeyeceğini ve ödeneğin en az bir milyon liraya çıkarılmasını istedi. Teklif oya konarak bilimsel araştırmalara yardım ödeneğinin bir milyon liraya çıkarılması kabul edildi. Bütçenin tümü oya konarak 600.000 liranın ilavesiyle giderler toplamı 104.503.001 lira olarak kabul edildi. Aynı miktarın gelir bütçesinin Atatürk vasiyeti gelirine ilavesi suretiyle gelirler bütçesinin de 104.503.001 liraya çıkarılması onaylandı.

Gündemin 15 inci maddesi gereğince Yönetim Kurulu'ndan gelen önerilerin görüşülmesine geçilerek aşağıda belirtilen kararlar alındı.

a) Görevli ve Hizmetli Yönetmeliği'nin 20, 49 ve 51 inci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirildi :

Madde 20 :

6 ayını doldurup, 1 yıldan az olanlara 10 iş günü,
1 yılını doldurup, 10 yıldan az olanlara 22 iş günü,
10 yılını doldurup, 30 yıldan az olanlara 27 iş günü,
30 yılını doldurup, daha fazla olanlara 32 iş günü,
yıllık ücretli izin verilir. Ücretli izin günlerinin hesabında izin süresi içine giren ulusal bayram, genel tatil ve hafta tatili günleri dikkate alınmaz. İzin bu günler kadar uzatılır. Yıllık ücretli izinlerin bir takvim yılı içinde kullanılması zorunludur. Bu izinler zorunlu nedenler halinde iki parçaya bölünerek verilebilir.

Madde 49 :

a) Kurum görevlilerine zorunlu ihtiyaçları halinde Kurum'da en az bir yıl çalışmak kaydıyla ve bir görevlinin kefaleti ile en çok 3 aylık tutarında avans verilebilir.

Ancak 3 aylık tutarında avans verilebilmesi çok önemli bir ihtiyacın belirgin bir hale gelmesi ile mümkün olup, burada takdir hakkı Genel Müdür'e aittir.

fasında yayınlanmış olan ve halen yürürlükte bulunan seçim yönetmeliğine göre, Genel Kurul'da 17 oy almış olan Prof. Dr. Nejat Göyünç'ün asıl üyeliğe ve yine 17 oy almış olan Doç. Dr. Mücteba İlgürel'in de Muhabir üyeliğe seçilmiş olduklarına oybirliği ile karar verilmiştir.

Bir avans normal süresi içinde tümüyle kapatılmadıkça borç paradan eski borç düşülmek suretiyle yeniden iki ya da üç aylık yenileyici nitelikte bir avans verilemez.

Alınacak borç paralar ödemeyi izleyen aylardan başlayarak gerekirse ikramiyelerden de kesinti yapılmak suretiyle en geç iki yıl içinde kapatılır.

b) Görevli ve hizmetlilere brüt ücretlerinin yarısını aşmamak, bir defada ödenmek ve ay başlarında tümü kesilmek üzere ara avansı verilebilir.

c) Görevli ve hizmetlilere almakta oldukları ikramiyelerden kesilmek koşulu ile ara avans verilemez.

49 uncu madde hükümlerinin gereği gibi yönetmeliğe uygun bir biçimde uygulanmasından Muhasebe Müdürü Genel Müdür'e karşı sorumludur.

Madde 51 :

Memur, sözleşmeli, gündelikli ve hizmetlilere evlenme ve doğum yardımı ile kendisi, ana, baba, eş ve çocuklarının ölümü halinde, ölüm yardımı yapılır. Bu yardımlar için ödenecek miktarlar her yıl düzenlenecek bütçe yönetmeliklerinde yer alır.

Görevden ayrılacaklara İş Kanunu hükümleri uyarınca kıdem tazminatı ödenir.

b) Türkiye İş Bankası'nın sermaye arttırımı dolayısıyla Atatürk hisselerinin rüçhan hakkından doğan hisse senetlerinin piyasada 200 lira prim vermesi nedeni ile bu prim miktarı kadar hisse senedi gelirlerinin Kurumlara bırakılacağı, ölenlerin aylıklarının da Kurumlara kalacağı, buna karşılık hayatta olanlara ayda 15 bin lira aylık verilmesi hakkında Devlet Başkanlığı Mali Danışmanlığı ile yapılan anlaşma oya kondu ve kabul edildi.

c) Basımevi Yönetim Kurulu'nun Basımevi Yönetmeliğinde günün koşullarına uygun olarak önerdiği değişiklik Yeniçağ Kolu'nun kararı gereğince Kurum Tüzük ve yönetmeliklerini gözden geçirmek üzere kurulacak komisyona verilmesi uygun görüldü.

ç) Eskiçağ Kolu'nun kararları Yönetim Kurulu'na havale edildi.

d) Ortaçağ Kolu'nun önerileri okunarak Prof. Dr. Semavi Eyice'ye Silifke dolaylarında yapacağı topraküstü arkeoloji araştırmaları için 100.000 lira ödenek ayrılması, Mısır'da bir ay süre ile bilimsel araştırma yapmak isteyen Prof. Dr. Tahsin Yazıcı'ya imkân nisbetinde yardım yapılması, İstanbul kitaplıklarında üç hafta süre ile araştırma yapacak olan Prof. Dr. Ali Sevim'e gerekli yardım yapılması, Tunus'ta toplanacak olan Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Dönemi Araştırmaları Kurulu'nun toplantılarına Yönetim Kurulu üyesi olarak Prof. Dr. Yaşar Yücel'in katılması uygun görüldü.

e) Yeniçağ Kolu'nun kararları okunarak tümünün yerine getirilmesi için Yönetim Kurulu'na havalesi uygun görüldü.

Gündemin 16 ncı maddesine geçilerek üye önerileri görüşüldü ve aşağıdaki kararlar alındı:

a) Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal'ın, üyesi bulunduğumuz Uluslararası Tarihsel Bilimler Kurumu'nun Eylül ayı içinde Atina veya Paris'te yapılacak Genel Kurul toplantısına bir temsilci gönderilmesi hakkındaki önerisi Yönetim Kurulu'na havale edildi.

Tüzük ve yönetmelikleri inceleme komisyonuna Prof. Dr. Coşkun Üçok, Ord. Prof. Reşat Kaynar, Amiral Fahri Çoker, Prof. Dr. Şerafettin Turan ve Bay Bilâl Şimşir seçildiler.

Daha sonra üyeler çeşitli temennilerde bulundular Bu temennileri başkan şöyle sınıflandırdı:

1 — Mevcudu tükenen kitapların yeniden basılması.

2 — Bir yayın planı hazırlanması.

3 — Türk Tarih Kurumu'nun geleceği ile ilgili gelişmelerden üyelerin haberdar edilmesi.

4 — Yönetim Kurulu'nun Ermeni sorunu ile ilgili üyelerle temasa geçerek yabancı dillerde de yayın yapılması.

5 — Mühimme defterlerinin yayınlanması.

6 — Kitap fiyatlarının ucuzlatılması.

Başkan, bu önerileri oya koydu. Yönetim Kurulu'nun bunları imkânları cırasında yerine getirmesi uygun görüldü.

Gündemde görülecek başka bir konu kalmadığından saat 19,45'de oturuma son verildi.

TÜRK TARİH KURUMU YÖNETİM KURULU'NUN 1981 YILI ÇALIŞMA RAPORU

Genel Kurul'un Sayın Üyeleri,

Yönetim Kurulu'muzun 1981 çalışma yılı raporunu sunuyoruz.

BÜTÇE DURUMU

A. GELİRLER

Bölüm	Gelirin Çeşidi	Bütçeye Konan		Sağlanan	
		Lira	Krş.	Lira	Krş.
I	Kurum artırımından	7.500.000,—	—	—	—
II	Atatürk vasiyeti geliri	35.000.000,—	—	65.971.627,34	—
III	Üye ödentileri	3.000,—	—	4.080,—	—
IV	Yayın geliri	5.000.000,—	—	6.733.006,50	—
V	Basımevi geliri	4.000.000,—	—	4.056.522,29	—
VI	Türlü gelirler	1.497.000,—	—	1.666.182,23	—
	TOPLAM	53.000.000,—	—	78.431.418,36	—

B. GİDERLER

Bölüm	Giderlerin Çeşidi	Bütçeye Konan		Harcanan	
		Lira	Krş.	Lira	Krş.
I	Görevli giderleri	24.600.000,—	—	27.619.207,33	—
II	Yönetim giderleri	4.850.000,—	—	5.079.495,92	—
III	Bilimsel giderler	22.050.000,—	—	16.647.862,01	—
IV	Yatırım ve yatırımlarla ilgili giderler	1.500.000,—	—	2.771.584,25	—
	TOPLAM	53.000.000,—	—	52.118.149,51	—

Bu tablolarda görüldüğü üzere Kurumumuzun 1981 yılı gelirleri bütçe ile tasarlanan gelirlerden 25.431.418 lira 36 kuruş fazladır.

Bu fazlalığın 30.971.627 lira 34 kuruşu Atatürk vasiyeti gelirlerinden, 1080 lirası üye ödentilerinden, 1.733.006 lira 50 kuruşu yayın satışlarından, 56.522 lira 29 kuruşu Basimevi gelirlerinden, 169.182 lira 23 kuruşu türlü gelirlerden elde edilmiştir.

Giderlerimiz ise, bütçede öngörülen giderlerden 881.850 lira 49 kuruş eksik olmuştur.

Gerçek gelirlerimizle gerçek giderlerimiz arasındaki 26.313.268 lira 85 kuruş-tan 10.000.000 lirası Basimevi sermaye taahhüt hesabında, 7.299.589 lirası kıdem tazminatı hesabında, 5.593.010 lira alınan kâğıt bedeli, 994.552 lira 67 kuruşu kasada, 468.062 lira 14 kuruşu bankalarda, 352.000 lirası telif ve tercüme hesaplarında, 699.122 lira 4 kuruşu kitapçılarda, 689.933 lirası görevlilerin avans hesabında, 217.000 lirası da Basimevi avans hesabında bulunmaktadır.

YAYIN İŞLERİ

Bu yıl içinde şu yapıtların basımı bitmiş ve yayımlanmıştır:

- 1 — PROF. DR. TAHSİN YAZICI: *Menakıb-i İbrâhim Gülşent* (Eleştirmeli baskı).
- 2 — PROF. DR. MEVRURE TOSUN VE PROF. DR. KADRIYE YALVAÇ: *Sumer Dili Grameri I. Cilt. Sumerceden Örnekler.*
- 3 — JACQUES LEFORT (Türkçeye çeviren HATİCE GONNET): *Topkapı Sarayı Arşivlerinin Yunanca Belgeleri* (Fransızca ve Türkçe).
- 4 — VIII. Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler II. Cilt.
- 5 — *Harf Devriminin 50. Yılı Sempozyumu.*
- 6 — PROF. DR. AFET İNAN: *Atatürkten Mektuplar.*
- 7 — KINALI-ZADE HASAN ÇELEBİ: *Tezkiretü's-Şuarâ II. Cilt* (Eleştirmeli baskıyı hazırlayan: DR. İBRAHİM KUTLUK).
- 8 — *Atatürk'ün Büyük Söylevi I. Cilt* (Eski metin ve bugünkü dile çevirisi karşılıklı olarak).
- 9 — BİLÂL ŞİMŞİR: *Dış Basında Atatürk ve Türk Devrimi.*
- 10 — *Belleten: 177-180.*
- 11 — *Belgeler: X. Cilt, Sayı 14.*

Şu yapıtların basımı bitmek üzeredir:

- 1 — ORD. PROF. DR. SEDAT ALP: *Beiträge zur Erforschung des hethitischen Tempels.*
- 2 — PROF. DR. TAHSİN ÖZGÜÇ: *Maşat Höyük II.*
- 3 — VASFİ ŞENSÖZEN: *Osmanoğullarının Varlıkları ve II. Abdülhamid'in Emlaki.*
- 4 — BİLÂL ŞİMŞİR: *Ege Sorunu II. Cilt.*
- 5 — İSMAİL SOYSAL: *Türkiye'nin Siyasal Andlaşmaları I. Cilt.*
- 6 — G. OSTROGORSKY: *Bizans Devleti Tarihi* (Türkçeye çeviren: PROF. DR. FİKRET İŞILTAN).

Bu yıl içinde şu eserlerin basımına başlanmıştır:

- 1 — BİLÂL ŞİMŞİR: *İngiliz Belgelerinde Osmanlı Ermenileri (1856-1879).*
- 2 — *The Republic of Turkey (1923-1973).*
- 3 — ARI İNAN: *Mustafa Kemal Atatürk'ün Seçilmiş Sözleri.*

- 4 — ARI İNAN: *Mustafa Kemal Atatürk'ün 1923 Yılında Yaptığı Üç Konuşma*.
 5 — İBN KEMAL: *Tevarih-i Âl-i Osman II. defter* (Yayıma Hazırlayan: PROF. DR. ŞERAFETTİN TURAN).
 6 — SUNULLAH ARISOY: *Mustafa Kemal Atatürk'ün Söyleyip Yazdıkları* (Sadeleştirilmiş Metinler).
 7 — VIII. *Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler III. Cilt*.

KONFERANSLAR

Atatürk Yıllık Konferanslarının bu yılki XX. dizisi 4 Aralık 1981'de başlamıştır. 18 Haziran 1982'de sona erecek ve 15 konferanstan oluşacaktır. Konferansların konuları ve tarihleri şöyledir:

- 4 Aralık 1981 Cuma: Prof. Dr. Hüseyin Sipahioğlu: *Selçuk Devri Gevher Nesibe Şifaiyesi*.
 18 Aralık 1981 Cuma: Prof. Dr. Coşkun Üçok: *Napoleon Çağında Osmanlı İmparatorluğu Dış Politikasına Genel Bir Bakış*.
 8 Ocak 1982 Cuma: Prof. Dr. Nejat Göyünç: *Atatürk ve Eğitim*.
 22 Ocak 1982 Cuma: Prof. Dr. Semavi Eyice: *XIX. Yüzyıl Türk Mimarisi ve İstanbul'da Fossati Kardeşler*.
 5 Şubat 1982 Cuma: Prof. Dr. Yaşar Yücel: *İslahat Layihalarına Toplu Bir Bakış ve Yeni Bulunan Eserler*.
 19 Şubat 1982 Cuma: Prof. Dr. Ahmet Mumcu: *Türkiye'nin Akıl Çağına Geçmesi*.
 5 Mart 1982 Cuma: Prof. Dr. Adnan Erzi: *Türkiye'de Mevlânâ Araştırmaları*.
 19 Mart 1982 Cuma: Prof. Dr. Şehabettin Tekindağ: *Timur'un Osmanlı Politikası*.
 2 Nisan 1982 Cuma: Ord. Prof. Reşat Kaynar: *Atatürk'ün Türk Anayasası Üzerindeki Düşünceleri*.
 16 Nisan 1982 Cuma: Ord. Prof. Dr. Sedat Alp: *Hitit Çağında Anadolu Coğrafyasının Araştırılmasında Yeni Aşamalar*.
 30 Nisan 1982 Cuma: Prof. Dr. Nimet Özgüç: *Samsat Kazıları*.
 14 Mayıs 1982 Cuma: Prof. Dr. Mevrure Tosun: *Arkeoloji ve Filoloji İlişkileri*.
 28 Mayıs 1982 Cuma: Prof. Dr. Tahsin Özgüç: *Eski Hitit Çağı San'atı*.
 11 Haziran 1982 Cuma: Ali Rıza Önder: *Hukuk Kavramının Bizdeki Gelişmeleri*.
 18 Haziran 1982 Cuma: Rauf İnan: *Atatürk'ün Halkçılık Ülküsünün Eğitimsel Amacı*.

Bunlardan başka Kurumumuzla İngiliz Kültür Heyeti ve Türk İngiliz Kültür Derneği'nin birlikte 4 Mayıs 1981'de düzenledikleri toplantıda İngiliz bilim adamı Dr. A. Mango "Atatürk'ün Türk - İngiliz İlişkilerine Etkisi" konusunda bir konferans vermiştir.

YİTİRDİĞİMİZ ÜYELER

Bu yıl içinde üç değerli üyemizi yitirmek bahtsızlığına uğradık. 6 Mayıs 1981'de Prof. Dr. Bahadır Alkım, 2 Haziran 1981'de Prof. Tayyib Gökbilgin ve nihayet 18 Ocak 1982'de Başkanımız Ord. Prof. Enver Ziya Karal bizleri derin acılar içinde bırakarak aramızdan ayrıldılar. Sevgili arkadaşlarımızı saygı ve sevgi ile anıyoruz.

YENİ ÜYELER

Türk Tarih Kurumu Genel Kurulu'nun 16 Nisan 1981 tarihli toplantısında Askerî Yargıtay Başkanlığı ve Cumhurbaşkanlığı Başkanlık Müşavirliğinden emekli Hâkim Amiral Fahri Çoker Kurumumuzun aslı üyeliğine seçilmiştir. Bu yılki Genel Kurulumuza katılmış olan arkadaşımıza başarılar dileriz.

ATATÜRK'ÜN 100. DOĞUM YILI ÇALIŞMALARI

Atatürk'ün 100. doğum yılı için hazırladığımız programın uygulanmasına devam edilmiştir.

Yayın dizileri içinde bu yıl üyelerimizden Sayın Bilâl Şimşir'in "Dış Basında Atatürk ve Türk Devrimi", "Atatürk'ün Büyük Söylevi" nin birinci cildi ve Prof. Dr. Afet İnan'ın "Atatürk'ten Mektuplar" adlı eserleri yayınlanmıştır.

Programımızda bulunan Atatürk sempozyumu 21 Mayıs 1981'de Kurumumuzda düzenlenmiş ve bu sempozyumda "Atatürk ve Laiklik, Atatürk ve Tarih" konularında şu bildiriler tartışılmıştır:

- 1 - Dr. Hâmit Koşay: *Türk Adı ve Türk Soyü.*
- 2 - Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver: *Atatürk ve Laiklik Üzerine Bir Not.*
- 3 - Prof. Dr. Şehabettin Tekindağ: *Atatürk ve Türk Tarihi.*
- 4 - Ord. Prof. Reşat Kaynar: *Atatürk Dönemindeki Çağdaşlaşmada Laiklik Ögesi.*
- 5 - Prof. Dr. Adnan Erzi: *Atatürk ve İslam Dini.*

Atatürk Devrimini en iyi yorumlayan üç esere ellişer bin lira ödül verilmesi için açılan yarışmaya gelen eserlerin hiçbiri bu ödüle layık görülmemiştir.

IX. TÜRK TARİH KONGRESİ

IX. Türk Tarih Kongresi 21-25 Eylül 1981 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenmiştir. 1981 yılının Atatürk'ün 100. doğum yıldönümüne rastlaması nedeni ile Kongrenin "Atatürk ve Devrimleri" sekiyonuna ağırlık verilmiştir.

Kongremizi Devlet Başkanımız Sayın Orgeneral Kenan Evren özlü bir konuşma ile açmışlardır. Kongreye 300 Türk ve 27 değişik ülkeden 200 yabancı delege katılmış ve 346 bildiri sunulmuştur. Kongrenin açıldığı günün akşamı Devlet Başkanımız Çankaya Köşkü'nde Kongre üyelerine bir akşam yemeği vermişlerdir. Kongre münasebetiyle Ankara şehri, Gordiyon, Konya Sultan Hanı, Kapadokya ve Ege'ye geziler düzenlenmiştir. Kongreye katılan yabancı delegelerden aldığımız yazılarda Kongrenin gerek içerik ve gerekse organizasyon bakımından çok başarılı geçtiği ifade edilmiştir.

KURUMUMUZUN 50. KURULUŞ YILDÖNÜMÜ

Kurumumuzun 50. kuruluş yıldönümü 15 Nisan 1981 Çarşamba günü Kurum merkezinde kutlanmıştır.

Bu münasebetle kurucu üyelerimizden bugün hayatta kalan Prof. Dr. Afet İnan'la Dr. Hâmit Koşay'a birer hatıra şildi verilmiştir. Törende Kurum Başkanı Ord. Prof. Enver Ziya Karal, Kurum'un 1 numaralı kurucu üyesi Prof. Dr. Afet İnan birer konuşma yapmış, Kurumun kurulduğu günden beri sekreterliğini ve Genel Müdürlüğünü yapan Uluğ İğdemir de 50 yıllık çalışmaları özetleyen bir rapor okumuştur.

Devlet Başkanı ve Kurumumuzun Koruyucu Başkanı Sayın Orgeneral Kenan Evren şu kutlama telgrafını göndermişlerdir:

Sayın Ord. Prof.

Enver Ziya Karal

Türk Tarih Kurumu Başkanı

Ankara

Türk Tarih Kurumu'nun 50. kuruluş yıldönümü dolayısıyla düzenlenen törene davetiniz için teşekkür ederim. Türk Tarih Kurumu Yüce Atatürk'ün kurduğu ve düzenle yetiştirdiği seçkin bir bilim yuvamızdır. Kurum, günümüze kadar temel amaçları olan Türk tarihi ve Türkiye tarihinin yanlış bilgilerden arındırılarak milletimize ve dünyaya gerçek belgeleri sunma ve önemli olayları aydınlatma yolunda başarılı hizmetler gerçekleştirmiştir. Bu alanda emeği geçen değerli tarihçilerimize şükran duygularıyla doluyuz. Kurum'un herşeyimizi borçlu olduğumuz Yüce Atatürk'ün doğumunun 100. yıldönümünde onun devrim ve ilkelerini yaymak ve yaşatmak konusunda kendisine düşen görevi etkin bir şekilde yerine getireceği inancı ile çalışmalarınızda başarılar diler, şahsınızda değerli üyelerinizde, toplantıya katılan sayın konuklara içten saygılar sunarım.

ORGENERAL KENAN EVREN
Devlet Başkanı

Törene Devlet Başkanımızı temsilen Genelsekreter Yardımcısı, Anayasa Mahkemesi Başkanı, Bakanlar ve seçkin bir davetli topluluğu katılmıştır.

BİLİMSEL ARAŞTIRMALARA YARDIM

§ 7-10 Mart 1981 tarihleri arasında Pakistan'ın İslâmâbâd kentinde toplanan "İslam Dünyasının İnsan Uygarlığına Katkıları" konferansına bir bildiri ile katılmış ve yollukları Pakistan Hükümetince karşılanmış olan üyelerimizden Ord. Prof. Dr. Aydın Sayılı'ya konferanstan sonra İslâmâbâd ve Karaçi Üniversiteleri Orta Asya Tetkikleri Enstitülerinde incelemeler yapmak amacıyla 20.384 liralık bir bilimsel araştırma yardımı yapılmıştır. Ord. Prof. Dr. Aydın Sayılı bu incelemelerinin UNESCO Genel Merkezince Orta Asya Uygarlıkları Tarihi konusunda hazırlanmakta olan 6 ciltlik eserin Uluslararası Genel Editörlük Komitesindeki görevinde kendisine yardımcı olacak nitelik taşıdığını, burada karşılaştığı bazı belgelerin İbn Sînâ'nın 1000. doğum yılı için hazırlamakta olduğu eser için de yararlı olduğunu raporunda belirtmektedir.

§ Üyelerimizden Prof. Dr. Semavî Eyice'ye 1981 yılı yazında Silifke dolaylarında yaptığı topraküstü arkeoloji araştırmaları için bilimsel araştırmalara yardım

bölümünden 50.000 lira yardım yapılmıştır. Arkadaşımız bize verdiği raporda bu yılki araştırmalarında da şimdiye kadar hiçbir yayına girmemiş bazı yerleşme yerleri bulunduğunu belirtmektedir.

§ Üyelerimizden Prof. Dr. Ali Sevim, için de Selçuklular devrine ait çok değerli bilgiler bulunan Azimî'nin İslam tarihinden nakiller yapmış olan Aynı'nin İkdü'l-Cuman adlı yapıtının Beyazıt Kitaplığında bulunan XXII. ve XXIII. ciltlerini incelemek ve bunlarla Azimî tarihini karşılaştırmak üzere yaz aylarında İstanbul'a gitmiş olduğundan, kendisine bilimsel araştırmalara yardım bölümünden 15.000 liralık bir yardım yapılmıştır.

§ Üyelerimizden Prof. Dr. Mevrure Tosun Kurumumuz yayınları arasında birinci cildi basılmış olan Sumer Dili Grameri yapıtının ikinci cildi için İngiltere'nin British Museum kitaplığında incelemeler yapmak üzere Eylül ve Ekim ayları içinde İngiltere'ye gitmiş olduğundan kendisine bilimsel araştırmalara yardım bölümünden 83.920 lira yardım yapılmıştır.

KONFERANS SALONUMUZDAN YARARLANAN KURUMLARIN YAPTIKLARI TOPLANTI, SEMPOZYUM VE KONFERANSLAR

§ Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü her yıl yapılan kazılar için düzenlediği kazı sonuçları toplantılarının üçüncüsünü 9-13 Şubat 1981 tarihleri arasında Kurumumuz konferans salonunda yapmıştır.

§ Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) Türkiye Millî Komisyonu 19 Mart 1981'de Prof. Bedrettin Tuncel'in birinci ölüm yıldönümü dolayısıyla bir anma toplantısı yapmıştır.

§ Çankaya Soroptimist Kulübü Meslek Kadınları Derneği 4 Nisan 1981'de "Uyum Bozuklukları" konulu bir açikoturum düzenlemiştir.

§ Çankaya Soroptimist Kulübü Meslek Kadınları Derneği 3 Ekim 1981'de "Atatürk Yolunda Kadın" konulu bir açikoturum düzenlemiştir.

§ 10 Kasım 1981'de Türk Silahlı Kuvvetleri Emekli Subayları Derneği "Atatürk'ü Anma" töreni düzenlemiş ve bu törende çeşitli kişiler Atatürk hakkında konferanslar vermişler, anılarını anlatmışlardır.

§ 16-17 Kasım 1981 tarihlerinde Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu "Çevre Bilim Sempozyumu" düzenlemiştir.

§ 28-29 Kasım 1981 tarihlerinde Türkiye - Hindistan Kültür Derneği "Atatürk ve Nehru" konulu bir seminer düzenlemiştir.

§ 10 Aralık 1981'de Ankara Soroptimist Kulübü Meslek Kadınları Derneği "İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin Kabulü ve Soroptimist Günü" dolayısıyla bir açikoturum düzenlemiştir.

KURUMUMUZA YAPILAN ZİYARETLER

Basın -Yayın Genel Müdürlüğü'nün davetlisi olarak memleketimize gelen yabancı basın mensupları 20.V.1981'de Kurumumuzu ziyaret ederek çalışmalarımız ve teşkilatımız hakkında bilgi almışlardır.

TÜRKİYE DIŞINDA KATILDIĞIMIZ ULUSLARARASI KONGRE,
SEMPOZYUM, KOLOKYUM VE BENZERİ TOPLANTILAR

Genel Kurul ve Yönetim Kurulu'nun aldıkları kararlar uyarınca 1981 yılında katıldığımız uluslararası kongre, sempozyum, kolokyum ve benzeri toplantılar şunlardır:

§ 7-10 Mart 1981 tarihleri arasında Pakistan'ın İslâmâbâd kentinde toplanan "İslam Dünyasının İnsan Uygarlığına Katkıları" adlı konferansa üyelerimizden Ord. Prof. Dr. Aydın Sayılı "Tıp Öğretiminde Ortaçağ İslam Dünyasının Avrupa'ya Etkileri" konusunda bir bildiri ile katıldı. Bu bildiri Belleten'in 178. sayısında yayımlandı. Üyemizin yolluk ve gündelikleri Pakistan Hükümetince karşılandı.

§ 30 Haziran - 4 Temmuz 1981 tarihleri arasında İspanya'nın Cuenca kentinde toplanan Uluslararası Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Dönemi Araştırmaları Komitesi CIEPO'nun IV. Sempozyumuna üyelerimizden Prof. Dr. Şerafettin Turan, Prof. Dr. Adnan Erzi, Prof. Dr. Yaşar Yücel ve halen Chicago'da bulunan Prof. Dr. Halil İnalçık katıldılar. Arkadaşlarımızın bize verdiği raporlara göre Sempozyuma onbiri Türk olmak üzere çeşitli ülkelerden 55 bilim adamı katılmıştır. Sempozyumun esas teması olan "Osmanlı - İspanyol İlişkileri" ve Akdeniz'de Osmanlılar" konuları dışında da çeşitli konularda bildiriler sunulmuştur. Sempozyum süresince Komite Yürütme Kurulu'nun toplantısı da yapılmış ve Yürütme Kurulu üye sayısı yirmiye çıkarılmış, yeniden alınan üç üyeden birisinin Türk olması kabul edilerek seçim sonunda üyelerimizden Prof. Dr. Yaşar Yücel Yürütme Kuruluna alınmıştır. CIEPO'nun son çalışma şeklini düzenleyen yönetmelik değişikliği ile Türk Tarih Kurumu Başkanı'nın onursal başkan olması ve Yürütme Kurulunun Türk Tarih Kurumu'nun üç üyesi tarafından temsil edilmesine karar verildi. V. Sempozyum Viyana'nın Türkler tarafından kuşatılmasının 300. yıldönümü nedeni ile 1983 Eylülünde Viyana'da yapılması önerilmiş ise de üyelerimizin karşı çıkması üzerine 1982'de Tunus'ta toplanması ve ana tema olarak,

1 - Osmanlı İmparatorluğu yönetiminde Arap vilayetleri,

2 - O dönemde Arap vilayetleri arasındaki ilişkiler,

3 - Osmanlı dönemi Arap vilayetleri tarihi için kaynaklar, konularının saptanması kararlaştırılmıştır.

Sempozyuma arkadaşlarımızdan Prof. Dr. Şerafettin Turan "XIV. Yüzyılda Akdeniz'de Üstünlük Yarışı", Prof. Dr. Adnan Erzi "Türk - Osmanlı Tarihi Metinlerindeki Yabancı Kelimeler Hakkında Mülâhazalar" adlı birer bildiri sundukları gibi Prof. Dr. Yaşar Yücel de XVII. yüzyıl Osmanlı idarî, sosyal ve ekonomik tarihi açısından bir belgeler topluluğu durumunda olan "Kitab-ı Mesalih-i'l Müslimîn ve Menafi-i'l Müminîn" adlı eseri tanıtan birer bildiri sunmuştur.

§ 3-5 Ekim 1981 tarihlerinde Bulgar Tarih Kurumu'nun düzenlediği III. Tarih Kongresi'ne bir temsilci göndermemiz istenmiş olduğundan, 5-10 Ekimde Viyana'da toplanacak Uluslararası XVI. Bizans Araştırmaları Kongresine katılacak olan arkadaşımız Prof. Dr. Semavî Eyice'nin birkaç gün önce hareket ederek Sofya'ya uğraması ve III. Bulgar Tarih Kongresi'nde Kurumumuzu temsil etmesi Yönetim Kurulunca uygun görülmüştür. Arkadaşımızın bize verdiği rapora göre tamamen milli olan bu kongreye daha çok sosyalist ülke temsilcileri katılmıştır. Kongre İlkçağ, Ortaçağ, Yeniçağ, Yakınçağ ve günümüz tarihi olmak üzere 5 seksiyon halinde çalışmış ve genellikle Bulgar tarihçileri tarafından bildiriler okunmuştur.

§ 5-10 Ekim 1981 tarihlerinde Viyana'da toplanan Uluslararası XVI. Bizans Araştırmaları Kongresi'ne üyelerimizden Prof. Dr. Semavî Eyice katıldı. Arkadaşımızın bize verdiği rapora göre kendisi daha önce III. Bulgar Tarih Konresi'nde Kurumumuzu temsilen bulunmak zorunda olduğundan, kongreye ancak 6 Ekimde katılabildiği. Arkadaşımızın Bizans Araştırmaları Kongresi'ne katılma kararı geç verilmiş olduğundan hazırladığı bildiri kongre programına alınamamış, ancak Prof. Dr. H. Buchhausen'in başkanlığında düzenlenen küçük bir seminerde 1981'de Silifke dolaylarında yaptığı topraküstü arkeoloji araştırmalarına dair bulunan bilirisini okumak olanağını bulmuştur.

§ Bizans Araştırmaları Kongresinin arkasından Viyana'da Prof. Dr. H. Ahrweiler başkanlığında toplanan Bizans Tarihi Coğrafyası kolokyumunda Kurumumuz arkadaşımız Prof. Dr. Semavî Eyice temsil etmiştir. Kolokyumda Tabula Imperii Romani'nin Türkiye'deki durumu hakkında arkadaşımızdan bilgi istenmiş ise de, bu Kurumun Türkiye temsilcisi Tübitak'ın çalışmalarından haberimiz olmadığından tatmin edici bir cevap verememiştir.

§ Atatürk'ün 100. doğum yılı nedeni ile 20-25 Ekim 1981'de Varşova'da düzenlenen "Atatürk Sempozyumu"na rahmetli Başkanımız Ord. Prof. Enver Ziya Karal, Atatürk hakkında hazırladığı bir bildiri ile katıldı. Arkadaşımızın yolluk ve gündelikleri Dışişleri Bakanlığınca karşılandı.

§ Türkiye ile Macaristan Hükümeti arasında imzalanan kültür anlaşması gereğince Kurumumuz üleriyle Macar tarihçilerinden oluşan komitenin 1981 toplantısı Atatürk'ün 100. Doğum yılını kutlama törenini içine almak suretiyle 27-29 Ekim 1981 tarihlerinde Peşte'de yapılmış ve bu toplantıya rahmetli Başkanımız Ord. Prof. Enver Ziya Karal ile birlikte Asbaşkanımız Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal ve üyelerimizden Sayın Bilâl Şimşir katılmışlardır. Prof. Baykal ile Sayın Bilâl Şimşir'den aldığımız raporlara göre 27 Ekim 1981 günü saat 14'te Üniversite salonunda başlayan tören Macar Bilimler Akademisi Başkanının bir konuşmasıyla açılmıştır. Seminere, rahmetli Başkanımız Ord. Prof. Enver Ziya Karal Atatürk'ün kişiliği hakkında Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal "Atatürk ve Devrim" konusunda ve Sayın Bilâl Şimşir de "Atatürk Devrinde Türk - Macar İlişkileri" ve "Atatürk'ün Dış Politikası" konularında birer bildiri sunmuşlardır. Seminer çok hareketli geçmiş, Kurumumuzun şeref üyelerinden Prof. Dr. Laszlo Rasonyi'de Ankara anılarını anlatmıştır.

§ 1981 yılı sonlarında UNESCO'nun Paris'te düzenlediği Atatürk kolokyumuna rahmetli Başkanımız Ord. Prof. Enver Ziya Karal katılmıştır. Karal'ın Atatürk hakkında daha önce gönderdiği bildiri diğer bildirimlerle birlikte kitap halinde basılmış olduğundan, bu toplantıda bildirimlerin tartışılması yapılmıştır.

Budapeşte toplantısına katılan arkadaşlarımızın yolluk ve gündelikleri Dışişleri Bakanlığınca, Paris toplantısının giderleri de UNESCO'ca karşılanmıştır.

YAPTIĞIMIZ BAĞIŞLAR

Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüd Dairesi Başkanlığı'nın çıkardığı "Revue Internationale d'Histoire Militaire"nin 50 nci sayısı kâğıdı kendilerince verilme suretiyle Matbaamızda bağış olarak basıldı.

ATATÜRK VE TÜRK DEVRİMİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ'NİN
1981 YILI ÇALIŞMALARI

1 — 1981 yılında işlemi tamamlanarak sınıflandırılan ve dosyalarına giren 2648 kupür ile kupür sayısı 69.924'e ulaşmıştır.

2 — Atatürk ve Devrimleriyle ilgili 76 tefrika derlenmiş, tefrika sayısı 755'i bulmuştur. Bunların fişleri yazılmış ve tasnifi tamamlanmıştır.

3 — Makale ve haber fişleri tape edilerek kataloga 1.113 adedi yerleştirilmiştir. Böylece fiş toplamı 77.360'ı bulmuştur.

4 — Enver Paşa'nın evrakının tasnifine başlanmıştır.

5 — Türk Devrimi araştırmalarında başvurulacak ilk kaynak olan T.B.M.M. Zabıt Cerideleri 1923-1928 eski harfler bölümü ile 1928-1938 yeni harfler bölümü taranarak bir devrim yasaları dosyası meydana getirilmektedir.

6 — Merkez Sekreteri Arı İnan tarafından "M. Kemal Atatürk'ün 1923 Yılında Yaptığı üç Konuşma" o zamanın Zabıt Sekreterlerince ilk yazılmış şekline göre kitap halinde hazırlanarak baskıya verilmiştir.

7 — Keza Arı İnan tarafından hazırlanmış ve 1975'te basılmış olan "Atatürk'ün Özdeyişleri" kitabının 2. baskısına ilaveler yapılarak "Mustafa Kemal Atatürk'ten Seçilmiş Sözler" adı altında yeni bir yapıt hazırlanarak baskıya verilmiştir.

KİTAPLIK ÇALIŞMALARI

Bu yıl içerisinde kitaplığımıza 691 tanesi armağan, 197 tanesi satın alınmak, 210 tanesi değişim ve 113'ü Kurum kanalı ile olmak üzere toplam 1.211 kitap; 168'i satın alma, 937'si armağan ve değişim olmak üzere toplam 2.005 dergi, 1.274 gazete gelmiştir.

Yukarıda dökümü yapılan malzemenin kayıt, etiket, fiş v.b. işlemleri tamamlanıp hizmete hazır hale getirilmiştir.

1981 yılı sonunda kitap varlığımız 77.148'e, dergi varlığımız 74.771'e varmıştır. Ulu Önder Atatürk'ün 100. doğum yılı dolayısıyla Kitaplığımıza yazılı ve sözlü olarak pek çok başvuru olmuş ve bunlar cevaplandırılmıştır.

1981 yılında 19.753 kitap, 3.515 dergi, 181 gazete okunmuştur.

Bu yıl kitaplık için 596, kitaplık dışı için 447 kitap cildi ile kutu ve dosya yapılmıştır.

1981 yılında 54'ü özel, 277'si kişi ve kuruluş ile dış yayın değişimi yapılmıştır.

Bu yıl Kurumumuzca yayınlanan 6 kitap, 4 Belleten, 1 Belgeler'in 32 Aslı, 27 Muhabir, 10 Şeref üyesi ile 61 şahıs, 17 makam, 31 müze ve kitaplığa bedelsiz dağıtımı yapılmıştır.

Ayrıca kitap yardımı için başvuran bazı kuruluşlara Kurum yayınlarından bazıları gönderilmiştir.

Bu yıl da Kitaplık Komisyonumuz gerek duyuldukça toplanmış ve Kitaplıkla ilgili işleri ve teklifleri görüşmüştür.

1981 yılı içerisinde Kurum merkezimizde Atatürk'ün 100. doğum yılı nedeni ile Atatürk'le ilgili yayınlarımız ve arşivlerimizdeki bazı resimlerden oluşan daimi bir sergi ile IX. Türk Tarih Kongresi için Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi salonlarında yayınlarımızın tümünü kapsayan bir sergi açılmıştır.

KAZILAR

Eskiçağ Kolunca verilen kararlar gereğince bu yıl Alacahöyük, Perge, Kültepe-Kaniş, Maşathöyük, Konya Karahöyüğü, Bayraklı Erythrai, Çavuştepe, Acemhöyük, İkiztepe ve Enez kazılarına devam edilmiştir. Bu yılki kazılarımıza da Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi maddî yardımlarıyla katkıda bulunmuşlardır. Bakanlığa ve Fakülte'ye huzurlarınızda teşekkürlerimizi sunarız.

Kazılar hakkında Kazı Heyeti Başkanlarından aldığımız raporları olduğu gibi sunuyoruz:

1 — *Alacahöyük Kazısı 1981 Yılı Çalışmaları :*

Kazı Çalışmalarına Başlangıç:

Türk Tarih Kurumu adına 1981 yılı devam eden Alacahöyük kazılarına 8.9.1981 tarihinde başlanılarak, 6.10.1981 tarihine kadar fiilen devam edildi. Heyetimiz daha sonraki zamanlarda da, bulunan eserlerin envanter ve fotoğraflarını alma işiyle uğraştı.

Kazı Heyeti:

Başkan; Dr. Hâmit Zübeyr Koşay,

Başkan yardımcısı; Arkeolog Mahmut Akok,

Kültür Bakanlığı temsilcisi; Çorum Müzesi Asistanı Muhsin Endoğru,

Hesap işleri görevlisi; Anadolu Medeniyetleri Müzesi hesap uzmanı ve muhasebecisi Ahmet Bekçi,

Restoratör; Eskiya par bekleşisi Ünal Yalçın'dan oluşmaktadır.

Kazı Çalışmaları ve Elde Edilen Müzelik Eserler:

Alacahöyük'te 1981 mevsiminde kazılara, genel planın XL-XLII/62 kareleri içinde derinliğine, orta ve Eski Hitit tabakalarında devam edilmiş ve XXVIII/54-56 karelerinde de Hitit Büyük İmparatorluk çağı tabakalarında yüzeysel bir kazı yapılmıştır.

Çeşitli tabakalar içinde sürdürülen kazılardan 65 sayıda müzelik değerde küçük eser elde edilmiş ve gerekli miktarda etütlük eser de koleksiyonlarımız arasına alınmıştır.

Müzelik eserler, usulü uyarınca envanter edilerek Alacahöyük Müzesi mesullerine teslim edilmişlerdir.

Restorasyon ve Tanzim Çalışmaları:

Alacahöyük'te son onbeş seneden beri, yerlerinde muhafazaları planlanan ve Höyüğün yerleşme tabakalarına ait mimarî kalıntılar üzerinde önemli restorasyon ve onarım çalışmaları yapılmaktadır. Bu sene de, bu işlere devam edildiği gibi, bozulan ve dağılan kısımların onarılmalarıyla, kazı alanlarının temizlik ve tanzimleri de yapılmıştır.

Sonuç:

1981 kazı mevsiminin yaz sonuna bırakılması ve kışın erken gelmesi nedeniyle, hava şartlarının ağırlaşması, kazının kısa tutulmasını gerektirmiştir. Ancak bir ayı dolduran fiili çalışmalarımızda, elde edilen tarih ve arkeolojik değerleri yüksek,

pişmiş toprak ve her çeşit madeni küçük eserlerin bulunması da, heyetimizin Alaca-höyük kazılarının devamlı sürdürülmesinde ısrarında haklı olduğunu göstermiştir. Gelecek yılların höyük üzerinde yeni kazı alanlarında yapılacak çalışmalarının çok verimli sonuçlara ulaşacağı ümidindeyiz.

Dr. HÂMİT ZÜBEYR KOŞAY
Kazı Heyeti Başkanı ve
Türk Tarih Kurumu Üyesi

MAHMUT AKOK
Arkeolog
II. Başkan

2 — Perge Kazısı 1981 Yılı Çalışmaları :

Türk Tarih Kurumu Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi adlarına yürütülen, Uluslararası Side Dostlarının da parasal yönden desteklediği 1981 yılı Perge Kazısı 4 Eylül'den 31 Ekim'e dek sürmüştür. Kazıda bulunan heykellerin onarımı ve fotoğraf çekme işleri 30 Kasım'da son bulmuştur.

Başkanlığımızdaki kazı ekibi, Başkan yardımcısı Dr. Halûk Abbasoğlu, Mimar Arkeolog Ülkü İzmirligil, Mimar Gülsün Saraçlar, Epigraf Dr. İsmail Kaygusuz, Arkeolog Fotoğraf Uzmanı Semra Sarıbekiroğlu, Arkeolog Restoratör Hüseyin Akıllı, Arkeolog Desinatör Füsün Arman, Arkeolog Neş'e Atık, Heykeltraş Restoratör Nejat Özatay, Topograf Adnan Şakar, Mimar Müren Eren, Arkeoloji öğrencilerinden Ayten Akan, Kemal Akpınar, Ayfer Ataylan, Secda Saltuk, Fulya Şahinoğlu, Teknik Üniversite Mimarlık öğrencilerinden Ahmet Bulut, Selçuk Kır ve Antalya Müzesi Konservatörlerinden Abdurrahman Özkan'dan oluşmuştur. Kültür ve Turizm Bakanlığı temsilcisi olarak bu çalışmalarımıza Antalya Müzesi Asistanlarından Edip Özgür katılmıştır.

1981 yılı çalışmalarımızı I. Kazılar, II. Epigrafik Çalışmalar, III. Mozaik Çalışmaları, IV. Mimarlık Onarım Çalışmaları, V. Heykel Onarımı başlıkları altında toplayabiliriz.

I. Kazılar:

Bu yıl çalışmalarımızı, geçen yıl olduğu gibi kentin güney hamamında yoğunlaştırmış bulunuyoruz. Hamamın beş ayrı mekânında paralel olarak sürdürdüğümüz kazılar özellikle heykel buluntuları bakımından çok verimli oldu.

Frigidarium'un (III No.lu Mekân) Kazısı:

Bu yıl frigidarium'un kazısı havuz tabanının ince temizliği dışında tamamlandı. Duvarları oldukça iyi durumda koruna gelmiş frigidarium, çeşitli kapılarla, tepidarium, palaestra, Klaudios Peison Galerisi (VII No.lu mekân) ve dışarı ile bağlantılıdır. Kuzeyde Klaudios Peison galerisine açılan kemerli kapı diğerlerinden büyük oluşu ve görkemli görünümü ile kuşkusuz ana girişi oluşturur.

Mekânın güney bölümünü büyük bir havuz kaplar. Havuzun apsis'li güney bölümü, batı ve doğu yanlarında duvarlar, niş ve sütunlu mimari ile uzuvlandırılmıştır. Bu mimariye ilişkin ele geçen parçalar cephenin restitüsyonunu sağlayacak durumdadır. Önemli parçalar kazı sonunda havuzun içinde düzenlenmiştir. Nişlerin yanlarında ve ortalarında postament'ler bulunmaktadır. Yandakiler sütunları taşıyordu, ortadakiler ise herhalde heykellere kaide vazifesi görüyordu. Mermere yakın iyi cins kireçtaşından yapılmış sütun kaideleri attik - ion düzenindedir.

Breşten yapılmış sütunlar ise yivsizdir. Mermerden yapılmış sütun başlıkları korinth düzenindedir. Ele geçen arkhitrav ve saçaklık parçalarının işçiliği itinalıdır. Havuzun kuzey kenarını izliyen ve içinden daimî su aktığı anlaşılan kanal havuza girenlerin ayaklarını yıkamalarını sağlıyordu.

Havuzun kuzeyinde gelişen mekânın doğu ve batı duvarları önünde uzanan kanallar ile doğu kanalı üzerinde bir seki meydana çıkarılmıştır. Mekânın zemini opus sectile tekniğinde beyaz ve koyu mavi mermerle döşelidir. Geometrik desenler gösteren döşeme yer yer iyi durumdadır.

Heykel Buluntuları:

Geçen yıl bulunan Mousa heykellerini tamamlayan büyük ve küçük parçaların yanı sıra bir Mousa heykeli daha bulundu.

1. Mousa Heykeli Parçası:

Geçen yıl bulunan bir Mousa'nın dizden aşağısına ait bir parça, bu yıl bulunan figürün üst kısmı ile kırık kırığa eklenebildi.

2. Mousa Heykeli Parçası:

Geçen yıl bulunmuş olan bir Mousa'nın belden yukarısına ilişkin bir parça ile kırık kırığa uyan aşağı bölümü bu yıl bulundu.

3. Polyhymnia ismini verdiğimiz Mousa heykeli bu yıl bulundu.

Böylece geçen ve evvelsi yıl bulunanlarla 6 Mousa heykeli elde etmiş olduk.

Tepidarium'un (II No.lu mekânın) Kazısı:

1979 yılında mekânın batı duvarı önünde açılan tranşe, tabanın altında hypokaust sisteminin bulunduğunu ve bu sistemin I. No.lu mekânın altında da devam ettiğini ortaya koymuştu.

Bu yıl tepidarium'un kuzey yarı bölümü zemin yüzeyine dek kazıldı. IX No.lu mekâna açılan kapının önünde yapılan sondaj hypokaust hakkında bir fikir edinmemizi sağladı. Hypokaust payelerinin 1.50 m. yüksekliğinde olduğu ve sistemin IX. No.lu mekânın altında da devam ettiği anlaşıldı.

VIII No.lu Mekânın Kazısı:

Klaudios Peison Galerisine (VII No.lu mekâna) kuzey batıdan tüm genişliği ile açılan VIII No.lu mekânın kazısına bu yıl başlandı. Kazı mekânın içinde doğudan batıya doğru sürdürüldü. Ve kuzey duvarında 2 No.lu nişin bitimi hizasında kesildi. Mekânın batı bölümünü kaplayan bir havuz saptandı.

Heykel Buluntuları:

Genellikle mimarî buluntu azdır, buna karşın çok sayıda heykel parçaları elde edildi. Bunlardan bazıları geçen yıl Klaudios Peison Galerisinde bulunan heykellerle birleşti.

1. Apollon Heykeline ait Parçalar:

Geçen yıl Klaudios Peison Galerisinde bulunan Apollon heykeline ait bir plinth parçası ile sağ ayak heykeli ayağa kaldırmamızı sağladı.

2. Asklepios Heykeline ait Parçalar:

Geçen yıl bulunmuş olan Telesphoros ve yılanlı sopa ile birleşen figürün alt kısmına ilişkin 3 büyük parça bulundu.

3. Mousa Heykeli Parçası:

Geçen yıl VIII No.lu mekânın girişinde bulunan Philiskos tipi Mousa'nın vücudunun üst bölümü bu yıl bulunarak heykel tamamlandı.

4. Aphrodite Heykeli Parçaları:

Belden eklenen iki parça halinde ele geçen torso, çıplak olarak gösterilmiş bir Aphrodite heykelinin boyun ile uyluk başlangıcı arasını kapsamaktadır. Duruş motifi Knidos Aphroditesini andırır.

5. Aphrodite Başı:

Saç birimi ve yüzün şekli Praksidels'in Knidos Aphroditesini andırır.

Klaudios Peison Galerisinin (VII No.lu mekânın) Kazısı:

Frigidarium'un kuzeyinde VIII ve IX No.lu mekânlarının doğu duvarları boyunca uzanarak gelişen VII No.lu mekân, kuzeyde bir apsis ile kapanır. Uzunluğu 46.80 m. ve genişliği 13.40 m. olan mekânın doğu uzun yanı güney bölümünde palaestra'nın batı ve kuzey portik'lerine sütunlarla açılır.

Kuzeyde VIII No.lu mekânın duvarı önünde geç dönemde yapılmış ve bir niş kapsayan duvar güneyde frigidarium'a kadar devam eder. Kuzeyde bu duvarın önünde görülen ve apsis'i de çeviren basamaklı seki güneyde de devam eder.

Bulunan tüm heykel, torso, baş ve önemli heykel parçalarının sayısı mekânda en azından 32 yapıtın sergilendiğini ortaya koymuştur. Gerçekten bir heykel galerisi görünümündeki mekânın sanat gösterileri için kullanıldığını düşünebiliriz. Sayısı onbiri bulan heykellerin plinth, destek ve bir tanesinin elinde tuttuğu kalkan üzerinde Klaudius Peison tarafından adandığını bildiren bir yazıt bulunmaktadır.

Bu nedenle mekâna Klaudios Peison Galerisi ismini vermiş bulunuyoruz.

Heykel Buluntular:

1. Aphrodite heykeli:

Yarı giyimli Aphrodite sol eli ile tuttuğu kalkan üzerinde Klaudios Peison tarafından adandığını bildiren yazıtı yazmıştır. Duruş motifi, kalçadan aşağı dolanmış himation'u ve vücut oranları ile heykelimiz Louvre Müzesindeki Melos Aphrodite'sini hatırlatmaktadır. Bilindiği gibi Melos Aphrodite'si Kapusa Aphrodite'sinin geç hellenistik dönemde yapılmış variantıdır. Heykelimiz giysi kıvrım sistemi açısından Kapua Aphroditesini ile daha büyük benzerlik gösterir. Lysippos'a mal edilen bronz orijinal Aphrodite'yi ayna olarak kullandığı Ares'in kalkanı ile gösterir. Perge heykelinin kalkanı iyi korunmuş olması büyük bir önem taşır. Bilek ve kalça hizasında birer büyük puntello ile bağlanan kalkan aşağıdan bir desteğe lüzum göstermez.

2. Marsyas heykeli:

Duruş motifi, boynundan bağlanmış postu, kasların şekillendirilmesi heykelimizin Zagrep tipine dayandığında diğer repliklerle en ufak kuşkuyla yer vermiyecek kadar büyük bir benzerlik gösterir. Heykelin Klaudios Peison tarafından adandığını bildiren yazıt plinth üzerinde görülür.

Heykel bilindiği gibi Apollon ile Marsyas'ın müzik yarışmasını gösteren üçlü bir gruba ilişkindir. Grubun diğer iki figürü de Marsyas'ın yakınında bulundu.

3. Apollon heykeli:

Grubun diğer Apollon heykelleri ile gösterdiği benzerlik, replik olduğunda kuşku bırakmayacak kadar büyüktür.

Bu yıl bulunan plinth hem heykeli ayağa kaldırmamızı sağlamış hem de yazıtı tülemmiştir. Bu yapıt da Klaudios Peison tarafından adanmıştır.

4. Mousa heykeli:

Apollon ve Marsyas'ın müzik yarışmasında hakemlik yapan Mousa heykeli de bulunmuştur. Grubun diğer kopyalarındaki Mousa figürü ile replik benzerliği gösterir. Heykelin plinthi üzerinde Klaudios Peison tarafından adandığını bildiren yazıt bulunmaktadır.

5. Hygieia heykeli:

Tanrıça peplos üzerine vücudun arkasını ve sol yanı ile kolunu örten, önde peplos'un kolpos ve apodygmasını açıkta bırakan bir himation giymektedir. Başu hilal biçiminde yüksek bir taç süsler.

Hygieia, alışıktığımız bir şekilde yılanı, sol elinde tuttuğu bereket boy-nuzundan beslemektedir.

Bu heykel de Klaudios Peison tarafından adanmıştır. Ancak Plinth'in kenarı elverişli olmadığı için desteği oluşturan üzerinde Eros oturan kayanın yüzeyi alt bölümde düz bir şekilde yontularak yazıt ortaya kazılmıştır.

6. Nemesis heykeli:

Tanrıça khiton, himation giymiş olup Pudicitia tipinde gösterilmiştir. Himation'un bir bölümünü diademli başının üzerine çekmiştir. Tanrıça sağ elinde atribüsü olan uzunluk ölçüsünü tutmaktadır.

Bu heykel de plinth'i üzerindeki yazıtta göre Klaudios Peison tarafından adanmıştır.

7. Yarı giyimli dansöz:

Başın, kolların ve bacakların durumu figürün şiddetli hareket halinde olduğunu gösterir.

Figürün bu hareketi bize Hellenistik dönemde Rokoko üslubunda dans eden figürleri hatırlattığı için bu ismi vermiş bulunuyoruz.

8. Şarap tulumu taşıyan Satry heykeli:

Hareket motifinin canlılığı, gövdenin burkulma ve arkaya atılmış olmasıyla doruğa ulaşır. Bu hareket abartmalı görünmekle beraber doğaldır. Satry koşarak taşıdığı ağır şarap tulumu ile ancak bu pozisyonu ile denge sağlamaktadır.

Bu heykelin orijinalini de yine Hellenistik sanatın Rokoko üslubunda aramamız gerekir.

9. Meleagros heykeli:

Heykel kırık kırığa uyan irili ufaklı 47 parça halinde ele geçti.

Tanınan ve orijinali Skopas'a mal edilen bir yapıtın kopyasıdır.

Plinth üzerindeki yazıttan anlaşıldığına göre bu heykeli de Klaudios Peison adanmıştır.

10. Dansöz heykeli:

Heykel siyah ve beyaz mermerden ilginç bir teknikte yapılmıştır. Heykelin irili ufaklı bölümleri ayrı ayrı bloklardan işledikten sonra elde edilen parçalar

monte edilerek yapıt meydana getirilmiştir. Ayrıca düşme ve doğa etkileriyle bu parçaların sayısı daha artmıştır. Böylece heykel 103 parçanın birbirlerine eklenmesiyle ayağa kaldırılabilmiştir. Saç ve giysi siyah mermerden yüz, gerdan ve kollar beyaz mermerden yapılmıştır.

Figür kalça hizasında kuşakla sıkılmış ince kumaştan kolsuz uzun bir khiton giymiştir. Kıvrım sistemi hem figürün şiddetli hareketini dile getirmekte hem de vücudun şekillerini tüm plastikliği ile yüzeye yansıtmaktır. Kuşak haline getirilmiş himation arkada kalçaya dolandıktan sonra öne alınan uçlarının dalgalanması figürün merkezkaç hareketini dile getirir.

Açıkladığımız bu hareketine dayanarak figürümüze dansöz ismini verdik. Orijinali Hellenistik dönemin Rokoko üslûbuna girer.

Diğer parçalara kısaca değinecek olursak:

11. *Eros başı* olasılıkla No. 12 *Eros heykeli* parçasına aittir.

12. *Eros heykeli parçası* Plinth üzerindeki yazıttan Klaudios Peison tarafından adandığı anlaşılmaktadır.

13. *İdeal kadın başı* belki bir Mousa'ya aittir.

14. *Athena başı* korinth tarzı miğferi giymektedir.

15. *Delphin üzerine binmiş Eros'lu heykel desteği*.

16. Üzerinde iki ayak bulunan plinth ve meşale tutan sağ el ve kol parçası.

17. *Kolosal el ve kol parçası*, 1979 yılında Paleastra'nın kuzey portüğünde bulunan zırhlı imparatora aittir.

4. V No.lu mekânda Sondaj Çalışmaları:

1980 yılında kazısı tamamlanmış olan V No.lu mekânın alt yapısı hakkında bir fikir edinmek ve tarihlenmesine ışık tutacak veriler elde etmek amacıyla batı duvarının önünde ikinci payenin güney ve doğusunda 3 x 3.5 m. boyutlarında bir sondaj açıldı.

Yaklaşık 2 metrede ana toprağa inildi. Ancak düzenli bir tabakalanmanın mevcut olmadığı görüldü. Sondajda bulunan Hellenistik, Roma ve Bizans dönemine ilişkin keramik parçaları arasında kuşkusuz Megara kâselerinin negatif formuna ilişkin bir parça en önemlisidir.

Bu çalışmalar sırasında sondajın kuzey sınırı boyunca doğu-batı doğrultusunda uzanan bir kanal bulundu.

Kanalın içinde Hellenistik, Roma ve Bizans dönemlerine ilişkin yaklaşık 300 adet sikke yanı sıra bronzdan yüzük ve yüzük parçaları ele geçti.

Geçen yıl kazısı biten IV No.lu mekânın direnaj sisteminin işlememesi nedeniyle havuzun içinde yağmur mevsiminde su birikiyordu. Kanalın içi temizlenerek işler hale getirildi.

VI No.lu mekânın kazısı:

Paleastra'nın (VI No.lu mekânın) güney portüğünün önüne rastlayan bölümünde çalışıldı. Portiğe ilişkin korinth düzeninde sütun başlığı arkhitrav bombeli friz, saçaklık parçaları ele geçti.

Heykel Buluntuları:

VI No.lu mekânın kazısında bu yıl sadece heykel parçaları bulundu. Bunlardan bir başın arka parçası ile bir bacak parçası önemlidir.

1978 yılında Palaestra'nın güney portiği kazısı sırasında bulunmuş olan Diomedes tipi heykelin tamamlanmasına ve tanınmasına yardımcı olması dolayısıyla önem taşır.

Yüzün kalmış kısmı, Augustus Portresi özelliklerini taşıdığından yapıtın Augustus'un bir portre heykeli olduğunu söyleyebiliriz.

II. Epigrafik Çalışmaları:

1981 yılında, 8 değişik yazıt parçası ve üç mozaik yazıtı bulundu.

1974 yılında yaklaşık 850 parça halinde bulunmuş olan yazıtlar üzerine geçen yıl yapılan incelemeler sonunda 600 den fazla parça birleştirilerek üç ayrı Bizans yazıtı elde edilmiştir. Bu yıl sürdürülen çalışmalar sonunda bunlara 40 parça daha eklenebildi. Böylece 1 ve 2 No.lu levhaların yüzde 90 bölümleri tamamlanmış oldu.

III. Mozaik Çalışmaları:

Bu yıl mozaik çalışmaları, Sütunlu Caddenin doğu portiğinde 56-68 ve 84-104 No.lu postamentleri arasında kalan iki ayrı bölümde sürdürüldü.

Önce mozaiklerin tamamen açıldıktan ve temizlendikten sonra marangoz tutkalı ve canı elyafı şeritleri ile onarımları yapılmıştır. İncelemeleri, çizimleri ve fotoğraf çekme işleri tamamlandıktan sonra mozaiklerin üstleri kum ve toprakla örtülmüştür.

IV. Mimarlık Onarım Çalışmaları:

Perge'nin en önemli ve görkemli anıtlarından biri olan Demetrios ve Apollonios Takımın onarımı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile işbirliği yapan kazı ekibi tarafından yürütülmektedir. Onarım projesi hazırlanmış, röleve çalışmaları esas itibarıyla tamamlanmıştır.

Uluslararası Side Dostları vakfı Pixie yatay ve düşey delici alet hediye etmiştir. Bu yıl ören yerine sanayi çeryanı da sağlamış bulunuyoruz.

Kullanılacak yapıştırıcı için yapılan deneyler sonucu Araldite karar verildi.

Yapay malzeme için laboratuvar deneyleri İ. T. Ü. Malzeme laboratuvarlarında yapılmaktadır.

Bu yıl onarıma başlayacak durumdayız. Verilecek tahsisata göre bir kaç sene içinde anıtı ayağa kaldırmak mümkün olacaktır.

V. Heykel Onarımı:

1981 kazısında 25 adet heykel ve heykel parçası bulunmuştur. Bunun dışında pek çok sayıda etüdüklük parçalar da ele geçmiştir. Gerekli heykel onarımı kazı mevsiminde tamamlandıktan sonra yapıtlar teşhire hazır durumda müzeye teslim edilmektedir.

Onarım işinin kapsamı hakkında bir fikir verebilmek için birbirine eklenen parçaların sayısının yaklaşık 300 olduğunu söylemek yeterli olur kanısındayız.

Prof. Dr. JALE İNAN
Perge Kazısı Başkanı

3 — Kültepe - Eski Kaniş Kazıları 1981 Yılı Çalışmaları:

Kurumumuz adına sürdürülmekte olan Kültepe kazılarına Kültür Bakanlığı, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, geçmiş yıllara bakınca, önemli katkıda bulundu.

Kazı Heyeti benden başka Prof. Dr. Kutlu Emre, Arkeolog Hamdi Kodan, Arkeolog Metin Akyurt, mustahzır Abdurrahim Çulha ve Osman Bek'ten oluştu. Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünü Arkeolog Rafet Dinç temsil etti.

1981 yılı kazılarının ilk bölümü sitadelde bb-jj/24-31 plan karelerindeki saray alanında yoğunlaştırıldı. İkinci çalışma alanımız da Karum'da Ia - b katlarında gerçekleştirildi.

Sitadel'de sarayı çeviren surun güney ve güneydoğu duvarının tamamı açığa çıkarıldı. 110 m. uzunluğundaki bu duvarlar, aynı zamanda, sarayın dış duvarlarıdır. Güney duvarı da diğer yönlerdeki duvarların tekniğinde işlenmiştir. Sur duvarlarının iç ve dış yüzlerinde çok iri taşlar kullanılmış, araları moloz taşlarıyla doldurulmuştur. Güney duvarı da dıştan küçük kulelerle takviye edilmiştir. Sur ve kulecikler çamur sıvalıdır. Bu kesim de şiddetli bir yangınla tahrip edilmiştir. Bu yangın Karum'da Ib katı yangını ile çağdaştır. Bu yangın içinde bulduğumuz tablet ve sağlam seramik daha önce saptamış olduğumuz kronolojiyi doğrulamıştır.

Surun bir bölümü Hellenistik çağda yeniden kullanılmıştır. Sarayın avlusu ve güney kesimi B. Hrozny ve köylüler tarafından tahribe uğratılmıştır. Buna rağmen, güney kesimindeki bölümlerinden bazıları, kesik te olsa korunmuş olabilir.

Sitadel'de enkaz içinde hiyeroglifli bir stelin küçük bir kısmı bulundu. Bu, Tabal Kırallığına bağlı Kanış şehrinin hiyeroglifli ilk buluntusudur.

Karum'da S-T/24, ee-dd/19-21 ve U-v/19-20 karelerinde çalışıldı. Ia katının çok iri taşlardan yapılmış dikdörtgen planlı yapısı, anıtsal binaların, Hitit İmparatorluk çağından çok daha önce meydana getirildiklerini kanıtlamıştır. Bu katın küp ve taş sanduka mezarlarında, bir bölümü ünük olan, sağlam vazolar, madenî eserler (tunç - altın - gümüş) ve ritonlar keşfedildi.

Ib katının 2-4 odalı evlerinde çok iyi korunmuş durumda ve değişik tiplerde vazolara, mezarlarında Kuzey Suriye kökenli buluntulara ve in-situ durumda olmayan tabletlere rastlandı.

Ayrıca, II yapı katının çok tahrip edilmiş bir bölümünde tablet ve silindir mühür baskılı yazılar keşfedildi.

Kültepe kazıları yıllar boyu kazandığı zengin koleksiyonlara yenilerini ilave etmeye devam etmektedir. Bu her kazıya nasip olmayan bir özelliktir.

TAHSİN ÖZGÜÇ

4 — Maşat Höyük/Eski Tapigga Kazıları 1981 Yılı Çalışmaları :

Kurumumuz adına yürütülmekte olan Maşat Höyük kazılarına bu yıl, ilk kez olmak üzere, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü de önemli katkıda bulundu.

Kazı Heyeti benden başka Prof. Dr. Kutlu Emre, Arkeolog Hamdi Kodan, Arkeolog Metin Akyurt - Eşref İltar - Nejat Bilgen, Fotoğraf Selahattin Öztartan ve mustahzır Abdurrahim Çulha'dan oluştu. Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünü Arkeolog Doğu Mermerci temsil etti. Bu seneki kazılar a - ilk terasta ve b - Sitadel'de yürütüldü.

a - Sitadel'in güneydoğusunda H - I - J - K - /6-11 plan karelerinde, Sitadel ilk teras arasında 55 m. uzunluğunda şevli ve destek duvarı açığa çıkarıldı. İri ve düzensiz kireç taşlarıyla inşa edilmiş olan bu destek duvarının en iyi durumda korunmuş olan kesimindeki yüksekliği 2.50 m.dir Bazı kesimlerde, özellikle, kuzey yarısındaki örgü taşlarının büyük bir bölümü, daha sonraki çağlarda, sökülmüştür.

Sitadel'in şekline uymak suretiyle, kavisli olarak inşa edilmiş olan bu destek duvarının kalınlığı, en fazla, 1.50 m.dir. Duvar 1/10 plankarede bir köşe yaparak doğuya dönmektedir. Ancak, sonraki tahribat nedeniyle devamı izlenememektedir. Burada bir girişin olup olmadığını, henüz saptayamadık. Kuzeye doğru devam eden destek duvarının bu yöndeki ana kayaya bağlanmış olabileceğini düşünüyoruz. Destek duvarı kalın değildir. Ayrıca, üstünde sitadelin suruna ait bir iz de yoktur. Yalnız, yer - yer çok iri taşlara rastlanmaktadır. Bunların sitadelin bu zayıf kesimini çevirmesi gereken sura ait olup olmadığını ispat etmek, henüz, mümkün değildir. Sarayın girişi de bu yöndedir. Bu kesimde hem erozyonun, hem de sonraki çağların tahribatı çok şiddetli olmuştur. İyi işlenmiş iri taşların pek çoğu bu kesimden sökülmüştür. Sitadelin diğer yönleri ana kaya ile çevrili olduğu için, bu tür bir tahribata maruz kalmamıştır. Destek duvarını doğu ve güneyden ikinci ve yine kavisli bir destek duvarı çevirmektedir. Bunun da iç yüzü şevlidir. Taşların boyutları örgü tekniği büyük destek duvarından farksızdır. Kalınlığı 1. m. olup J-K/7-10 plan karelerindeki kesimi korunmuştur. En iyi durumda korunmuş olan kesimindeki yüksekliği 1.30 m.dir. İki duvar arasındaki açıklığın genişliği 4 ile 3.50 m. arasında değişmektedir. Tazyik edilmiş sert toprak tabanlı olan bu kavisli alan bir yol olarak kullanılmıştır. Burası sonradan enkaz toprağı ile dolmuştu. Destek duvarı sarayla beraber inşa edilmiş, II. kat döneminde varlığını korumuş ondan sonra önemini kaybetmiştir.

İlk terasın batı kesiminde Frig çağının seyrek yapıları çok tahrip edilmiş durumdadır. Buna rağmen, sitadelin hemen eteğinde tek renkli ve boya ile nakışlı tipik Frig seramiğinin iyi korunmuş örnekleri açığa çıkarıldı. Bunların hepsi geç evreye M. ö. 7. yüzyılın ikinci ve 6. nın ilk yarısına aittir.

Sarayla çağdaş III. yapı katına ait bir çevrede bulunmuş olan bulledeki mühür baskısının dış geniş çerçevesinde bir ağacın iki yanında grifon başlı olması muhtemel hayvan tasvirleri, ortadaki küçük çerçevede de mühür sahibinin ismini gösteren hiyeroglif işaretleri vardır.

İlk terasta M-N/6-7 plan karelerinde III. yapı katıyla çağdaş büyük yapının batı yönündeki adalarıyla, V. yapı katına ait evin bir kesimi açığa çıkarıldı. Bunun tabanı üstünde Kaniş karumu'nun Ia - b katlarıyla çağdaş seramiğin sağlam örnekleri keşfedildi.

Terasın kuzeybatısında R/6 - 7 karelerinde sandık tarzında olması gereken dış sura ait ilk önemli kalıntıya rastlandı. Çok iri taşlarla inşa edilmiş olan bu sur parçası 1982 yılında tetkik edilecektir.

b - Sitadelde saray avlusunda AD/5 - 9 plan karelerinde yürüttüğümüz kazıların en önemli sonuçlarından biri, I. Hitit yapı katında çivi yazılı bir Hitit tabletinin keşfedilmiş olmasıdır. Tabletın hem yazı üslubu, hem de içeriği III. Hitit katı (saray arşivi) tabletlerinden farklıdır. Bulunduğu yere göre M. ö. 13. yüzyılın ortalarına aittir. Bu tabletin daha ilk bakışta çağdaşı olan Boğazköy tabletlerinden farksız olduğu görülmektedir. Tapigga tableti Hattuş'dan getirilmiş olmalıdır. Böylece, Maşat Höyük'ün son üç yapı katında çivi yazılı tabletlerin kullanılmış olduğu kesinlik kazandı.

Son Hitit katının altında, Eski Tunç Çağının son safhası iki yapı katıyla temsil edilmektedir. Şiddetli bir yangınla sona erdirilen sonuncu katta 2-4 odadan oluşan dikdörtgen planlı küçük evler açığa çıkarıldı.

Anakaya üzerine kurulan alttaki katta yuvarlak planlı silolardan oluşan bir kompleks incelendi. Bu Orta Anadolu'ya yabancı olmayan bir yapı tarzıdır. Her iki katta da bol miktarda ve değişik tiplerde seramik keşfedildi.

1973 yılında Kurumumuz adına, çok mütevazı ölçüler içinde başlanmış olan Maşat Höyük kazılarında keşfedilmiş olan eserler Tokat'ta (bu sene hizmete girmiş olan) yeni bir müzenin doğmasına kaynak olmuştur. Ankara Arkeoloji Müzesi de Boğazköy tabletlerinin yanında, çok mütevazı ölçüde de olsa, Kurumumuzun katkılarını simgeleyen ikinci bir Hitit arşivine sahip olma imtiyazını kazanmıştır.

TAHSİN ÖZGÜÇ

5 — Konya Karahöyük Kazısı 1981 Yılı Çalışmaları :

Türk Tarih Kurumu Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi ve Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü adına yürütülmekte olan Konya Karahöyük kazısına 1981 yılında 4 Ağustos 1981 tarihinde başlanmış ve kazı çalışmaları 12 Eylül 1981 tarihinde sona ermiştir.

Başkanlığım altındaki kazı heyetinde Arkeolog Neriman Tezcan, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Hititoloji Asistanları Dr. Burhan Balcıoğlu ile Sedat Erkut, Türk Tarih Kurumundan Hititolog Serap Erkut, Japon uyruklu araştırma öğrencileri Sachihiro Ohmura, Masako Tanji, Hititolog Nuri Alptekin ve Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi öğrencilerinden Ramazan Erbişim, Talin Arat ve Meral Bilâl görev almışlardır.

Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünü Konya Müzesinden Bay Mehmet Turgut temsil etmiştir.

1981 yılında Karahöyük'te evvelce 1977 yılında çalışılmış olan V çukurunda I. katın kazılması sürdürülmüştür. Bu çukurda üç cadde arasında bulunan bir mahalle meydana çıkarılmıştır. Burada sırt sırta inşa edilmiş evler cadde ya da sokaklardan girişleri ile, ev planları ve iç teşkilatları ile birlikte saptanmıştır. Bu bölgede bir dört yol ağzı ile şehir planının önemli bir kısmı bulunmuştur.

1981 yılında Karahöyük kazısı küçük buluntular bakımından da verimli olmuştur. Bulunan eserler arasında kemikten sapı ile birlikte ve üzerinde zengin tasvirler hak edilmiş olan bir silindir mühür ve üç damga mührü ile mühür baskıları dikkati çekmektedir.

Yarısı korunmuş ve üzerinde gayet belirgin bir biçimde işlenmiş olan ve korunmuş kısmında bir grifon'u tesvir eden damga mührü Koloni Çağı Boğazköy mühürlerine çok yaklaşmaktadır. Küçük fayans mühür Karahöyük'te bulunan bu tip mühürlerin üçüncüsünü teşkil etmektedir. Aynı tipten mühürler Acemhöyük'e, Gordion'da ve Kültepe Karum'u Ib katında da bulunmuştur.

Mühür baskıları arasında orta alanında kanatlı kuş başı ya da maskeli, muhtemelen tülünü açan dişi bir figürü gösteren ve bir merdiven bandı ile çerçevelenmiş olan eserin önemli bir yeri vardır.

1981 yılında bulunan seramik eserler arasında iyi korunmuş durumda ele geçen kahve rengi astarlı ve perdeli kaz ritonu Karahöyük'te bulunan yüksek kaliteli ritüel kapları oluşturan sanat eserlerine bir yenisini eklemektedir.

Karahöyük'te meydana çıkarılan en dikkate değer buluntular arasında kemikten yüksek kaliteli kurs biçimli ortası delik bir eser ile çok sayıda üzerinde samsa

biçimli desenler, konsantrik daireler ya da giyoş bantları bulunan, çoğu şerit biçiminde kemik eserler yer almaktadır. Evvelce aynı çukurda ve T çukurunda elde edilen benzer buluntulara yenilerini ekleyen bu eserler az da olsa diğer merkezlerden ve özellikle Boğazköy'den de tanınmaktadır. Üzerlerinde çoğu kez açılmış olan deliklerden anlaşıldığına göre bu eserler ağaçtan mobilya ya da belki de sandıkları süslemek için kullanılmışlardı. Karahöyük şimdilik bu gibi buluntuları veren en zengin merkez durumundadır.

Ord. Prof. Dr. SEDAT ALP
Türk Tarih Kurumu Üyesi

6 — *Bayraklı Kazıları 1981 Yılı Çalışmaları :*

1981 yılının Eylül ve Ekim ayları boyunca Bayraklı höyüğünün M. Ö. 4. yüzyıl kültür katının kazılmasına devam edilmiştir.

Çalışmalara Prof. Ekrem Akurgal'ın başkanlığında aşağıdaki üyeler katılmıştır: Dr. Ömer Özyiğit, Dr. Murat Erdim, Meral Manyas, M. A., Mehmet Ali Döğenci, Dilek Erker, Mimar İlhami Koçyiğit, Emel Erten; ayrıca Figen Ünlü, Tanju Turgal, Ümit Arıtürk, Bora Ayyıldız.

Daha önceki yıllarda büyük bölümü ile ortaya çıkarılan "Athena Caddesi"nin bu yıl batı bölümünün kuzey ve güney yönlerinde yer alan iskân sahası geniş ölçüde gün ışığına kavuşturulmuştur. Bu yıl yaptığımız kazılarla birlikte şimdi "Athena Caddesi"nin iki yanı boyunca, batıdan doğuya setler halinde 4., 5. ve 6. yüzyıl evleri sıralanmaktadır. Önümüzdeki yıllarda "Athena Caddesi"nin güneyinde kalan 4. yüzyıl evleri kazılacak ve onların güney bölümünde kademeli olarak aşağı katlara inilecek ve böylece 4., 5., 6., 7., 8. ve 9. yüzyıl evleri güneye doğru alçalan teraslar biçiminde ortaya çıkarılmış olacaktır.

Bu yıl kazılan 4. yüzyıl evlerinde güzel vazolar ve çeşitli küçük buluntular elde edilmiştir. Bakanlık temsilcisi Jale Dedeoğlu tarafından envanterlenmiş olan söz konusu buluntular İzmir Arkeoloji Müzesi'ne teslim edilmiştir.

Kazı bitiminde 20 gün süre ile daha önceki yıllara ait buluntular incelenmiştir. "Eski İzmir (Bayraklı) Evleri ve Athena Tapınağı" adlı kitap Türk Tarih Kurumu Basimevinde baskıda olup, 1982 yılı içinde yayınlanacaktır.

Ord. Prof. Dr. EKREM AKURGAL
Bayraklı Kazısı Başkanı

7 — *Erythrai Kazıları 1981 Yılı Çalışmaları :*

1981 yılının Temmuz ve Ağustos aylarında kazılara devam edilmiş ve aşağıda bildirilen çalışmalar yürütülmüştür.

Çalışmalara Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal'ın başkanlığında aşağıdaki üyeler katılmıştır: Dr. Ömer Özyiğit, Dr. Murat Erdim, Meral Manyas, M. A., Mehmet Ali Döğenci, Dilek Erker, Semra Sarıbekiroğlu, Mimar İlhami Koçyiğit. Ayrıca Figen Ünlü, Tanju Turgal, Bora Ayyıldız, Ayşen Aksu, Ümit Arıtürk öğrenci olarak çalışmışlardır. Ender Varınlıoğlu da konuk uzman olarak epigrafi çalışmaları yapmıştır.

Akropol'de Athena tapınağının kalıntılarının araştırılması sürdürülmüş ve çeşitli süreçlere ait duvarlar gün ışığına çıkarılmıştır. Böylece geçen yıllarda yapılan kazılarla birlikte Athena tapınağının dört süreci kesin olarak saptanmış bulunmaktadır: 1 - Geç ve subgeometrik süreç (M. Ö. 725 - 650). 2 - Oryantalizan süreç (M. Ö. 650-600). 3 - Erken arkaik süreç (M. Ö. 600-545) 4 - Geç arkaik süreç (M. Ö. 545-500).

Cennettepe adını verdiğimiz mevkide kazmakta olduğumuz Roma villasının henüz toprak altında olan kuzey odalarının bir bölümü açılmış ve burada da yeni mozaikler ortaya çıkarılmıştır.

Erythrai'nin 6 km. doğusunda antik mezarlığın M. Ö. 4. yüzyıla ait kalıntıları ortaya çıkarılmış ve bunların kitabeli mezar taşları İldırı İlkokulu bahçesine yerleştirilmiştir.

Tiyatronun orkestra bölümü tamamen ortaya çıkarılmıştır.

Ele geçen küçük buluntular İzmir Arkeoloji Müzesi'ne teslim edilmiştir.

Cennettepe'de kazılan Roma villası ile daha önce ortaya çıkarılan bir başka Roma villası Dr. Ömer Özyiğit tarafından yayınlanacaktır.

Ord. Prof. Dr. EKREM AKURGAL
Erythrai Kazısı Başkanı

8 — Çavuştepe Kazısı 1981 Yılı Çalışmaları :

1981 Çavuştepe Kazısı çalışmaları, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eskiçağ Tarihi Kürsüsü Başkanı Prof. Dr. Afif Erzen'in başkanlığı altında, Doç. Dr. Mehmet Özsait, Doç. Dr. Ali Dinçol, Uzman Restoratör Sait Başaran, Mimar Serpil Özügürlü, Bakanlık temsilcisi Ömer Severoğlu, Eskiçağ Tarihi mezunu Yavuz Özgüldür ve Eskiçağ Tarihi Kürsüsü öğrencilerinden Tunçer Kaya, Serdar Duruel, Mutlu Akdoğan ve M. Tarık Kırmızı'dan oluşan bilim heyeti tarafından 17 Ağustos - 5 Eylül 1981 tarihleri arasında yürütülmüştür.

Çavuştepe 1981 kazıları Yukarı Kale ve Aşağı Kale çalışmaları olarak iki ana bölümde toplanmaktadır.

Yukarı Kale çalışmaları:

- 1 — Kuzey surları
- 2 — Mabedin kuzey - batısındaki II. mekân
- 3 — Mabedin doğu avlusu ve Temenos duvarı arası
- 4 — Mabedin güneyindeki teras duvarı

Aşağı Kale çalışmaları:

- 1 — Güney surları
- 2 — Pithoslu mekân ile Mabed arasındaki sahada yapılan sondajlar
- 3 — Kuzey surları "Büyük Kule" iç mekânı

Yukarı Kale Çalışmaları:

1 — Bu yıl Yukarı Kale Kuzey surlarında yürütülen kazı çalışmaları, batı-doğu istikametinde 15.30 m. den itibaren doğu yönünde devam ettirilmiştir. Hafriyat sonunda doğu yönünde 27.10 m.lik bir kısım açılmış ve böylece kuzey surları batı ucundan itibaren 42.40 m. si meydana çıkarılmıştır. Bu çalışmalar esnasında her

noktada ana kayaya inilmiştir. Ana kayadan itibaren surların yüksekliği ortalama olarak 2.50 m.yi bulmakta surlar genellikle 4 taş dizisinden oluşmaktadır. Sur duvarı aşırma tekniğiyle yapılmıştır. Bu yılki çalışmalar neticesinde iki bastion ve bir kurtin tamamen, bir kurtinin de yarısından fazla bir bölümü açılmış oldu. Bastion ve kurtin uzunlukları; bastion 5.45 - 5.40, kurtin 8.50 m. ve ikinci kurtinin 5.60 m.si açılmıştır. Bastion çıkıntıları 1 m.dir. Gelecek yıl kuzey surlarının açılmasına devam edilecek ve muhtemelen tamamen açılmış ve böylece Yukarı Kale sur çemberi ve planı meydana çıkmış olacaktır.

2 — Yukarı Kaledeki tapınağın daha önceki yıllarda açılmış olan batı alanının alt yapısını anlayabilmek için bu alanın batı kenarından 1 × 1 m. boyutunda bir sondaj yeri açılmıştır. Sondaj çalışmaları esnasında 0.50 m. derinlikte muntazam derzleri olan zemin kerpicine rastlanmıştır. Bu kerpiç zeminin 0.15 m. altında Urartu mıcırına ve bunun hemen altında da taş blokaja rastlanmıştır. Çavuştepe'nin diğer yerlerinde de görüldüğü üzere, düzgün bir zemin elde etmek için irili ufaklı taşlar ve onun üzerinde ince çakıl taşlı mıcırla alanın üzeri örtülmüştür. Aynı şekilde mıcır ve taş blokaj Aşağı Kale İrmuşini mabedinin ön avlusunda da görülür. Ancak aradaki fark, Aşağı mabet avlusunun dörtgen şeklindeki taş bloklarla kaplanmış olması, buna karşılık bu alanın zemin kerpici ile kaplanmış bulunmasıdır.

Geçen sene kazılan mabedin kuzey batısında ikinci mekân olarak nitelendirdiğimiz ve maden eritme ocaklarının bulunduğu alanın temizliği yapılmış ve ocaklar ortaya çıkarılmıştır. Bu yıl güney-doğu köşesinde geçen yıl açılmamış duvar kenarları temizlendi ve burada yanık tabaka, yanmış tuğla ve kesif şekilde odun kömürü tabakasına rastlandı. Bu alanın ocak bulunmayan kuzey-batısında bir sondaj çalışması yapıldı. Burada gene bir mıcır döşeme meydana çıkarıldı ve üzerinde 0.15 m. kalınlıkta bir kerpiç döşemenin yer aldığı görüldü.

Mabedin kuzey batısındaki II. mekânın güney duvarından 2.20 m., doğu duvarından 0.80 m. mesafede, 0.20 m. çapında ve 0.20 m. derinliğinde havalandırma deliği bulunan ve maden izabesinde kullanıldığı anlaşılan bir fırın bulunmuştur. Ayrıca aynı alanda yine havalandırma kanalı bulunan 2 ocak da ortaya çıkarılmıştır. Böylece bu alanda izabe fırınlarının bulunduğu anlaşılıyor ki, bu durum bu seneki Yukarı Kale çalışmalarının en önemli sonuçlarından birisidir.

Madencilik Atölyesi:

Bu alanda yaptığımız incelemeler sonunda, bir madencilik atölyesine rastladık. Alanda 1980 yılı çalışmalarında da araştırmalar yapılmış ve madencilik atölyesi olabileceğini gösteren bazı ipuçları elde edilmiştir ki, bunlar kazı sırasında meydana çıkan madeni curuf parçalarıydı. Bu seneki çalışmalarımızda bu alanda daha geniş ve daha ayrıntılı araştırmalar yapılmıştır. Öncelikle Urartu katına önem vererek bunun üzerindeki tabakalar temizlenmiştir. Çalışmalarımız sırasında mekânda yer yer kesif ve kuvvetli bir yangın tabakasıyla da karşılaştık. Bu tabaka arasında belirli bir plan göstermeyen düzensiz altı adet ocağa rastlanmıştır. Ocaklar Urartu dönemine ait döşemenin içine oyularak yapılmış olup, biri dışında çapları 20 ile 30 cm. arasında değişen büyüklüktedir. Derinlikleri ise 20 cm.dir. Ocakların sıvanmış olduğu möhre, devamlı ateşe maruz kaldığı için sertleşmiştir.

Bu çalışmalarda ocaklara açılan ve döşemenin altında kuzey yönüne doğru giden 20 cm. çapında havalandırma kanallarına rastlanmıştır. Bu kanalların hava

akımını sağlamak için boru vazifesini gördükleri anlaşılmıştır. Ocakların temizliği sırasında yanmış tunç parçaları yanında, maden cüruf ve pota parçaları ele geçirildi. Yangın tabakaları içerisinde odun kömürü ile karışık bol miktarda taş kömürü cürufuna rastlanması, izabe yapılırken taş kömürünün de kullanılmış olduğunu göstermektedir. Buraya taş kömürünün yakın bir yöreden muhtemelen Gürpınar'a bağlı Şahmanis köyünden getirildiği sanılmaktadır. M. Ö. I. binin ilk yarısında Urartu iskân merkezlerinde, Çavuştepe Yukarı Kalesinde gösterdiğimiz kalıntılarıyla böyle bir madencilik atölyesinin gün ışığına çıkartılmış olması, madencilik bakımından oldukça ilgi çekicidir.

3 — Mabedin doğu avlusunda, mabetten 10 m. ileride 3×4.50 m. ebadında bir sondaj çalışması yapılmıştır. Bu alanda çalışmalar yürütülürken 1.30 m. derinlikte Urartu mıcır tabakasına rastlandı. 1.10 m. derinlikte Ortaçağ'dan kalan bir tandır bulundu. Tandır 0.40 m. çapında, 0.50 m. derinliğinde ve kuzeye doğru 0.50 m. sonra bir hava deliğine sahiptir¹. Bu alanın 2.50 m. daha doğusunda 3.50×2.50 m. ebadında bir sondaj çalışması daha yapılmıştır. Bu sondajda da 1.55 m. derinlikte Urartu mıcır zemine ulaşıldı.

Bu alanda da Ortaçağ'dan kalmış tahrip olmuş bir tandıra rastlanılmıştır. Tandır üst yüzeyden 1.45 m. derinlikte ele geçmiş olup, 0.60 m. çapında ve 0.15 m. yüksekliğindedir. Hava deliği mevcuttur. Tandırın hemen yanında 0.80 m. derinliğinde 1.55 m. genişliğinde taş zemine sahip bir zahire çukuru bulunmuştur. Her iki alan arasında 1.40 m. genişliğinde 0.50 m. derinliğinde Urartu kerpici zemininden oluşan bir zahire çukuru (silo) daha bulunmuştur. Böylece tapınağın doğu avlusunda doğudaki temenos duvarına 3.50 m. genişliğinde bir koridor açılmış ve bu koridor üzerinde Ortaçağ'dan kalma muhtelif çapta zahire çukurları ve tandırlar tespit edilmiş oldu.

4 — Bu alanda yürütülen çalışmalarda mabedin güneyine doğru inen 17.50 m.lik bir taş teras duvarı ortaya çıkarılmıştır. Tapınaktan sonra güneye doğru 8.50 m. uzunluğundaki duvarın genişliği 1.75 m., yüksekliği 1.40 m. (açıldığı kadarıyla) olarak saptanmıştır. Taş blokların ebadları $0.50 \times 0.60 \times 0.75$ m. olarak tespit edilmiştir. Tapınaktan 3.50 m. güneye doğru gidildiğinde duvar üzerinde Ortaçağ'a ait iki adet tandır bulunmuştur. Tandırlardan bir tanesinde, taş bloklar arasında boşluklar hava deliği olarak kullanılmıştır. Duvarın hemen yanındaki alanda 0.60 m. yüksekliğindeki Ortaçağ'dan kalma mahallî deyimeye göre bir gözlü tandır bulunmuştur. Duvarın geri kalan kısmı yüzeyden itibaren ortaya çıkarılmış ve bitiminde duvarın 5.60 m. uzunluğunda bir bastion yaparak doğruya doğru devam ettiği ve bu kesimde (batı - doğu yönünde) duvarın aşırma tekniğiyle inşa edilmiş olduğu tesbit olunmuştur. Böylece mabet cellasıyla teras arasındaki bağlantıyı teşkil eden 17.50 m.lik bir taş duvarın meydana çıkarılmış ve daha önceki planda noktalar olarak gösterilmiş bulunan doğu - batı yönündeki teras duvarının batı köşesi de tespit edilmiş bulunmaktadır. Gelecek sene bu taş duvarın gerek batısında gerekse güneyinde çalışılacak, ana kayaya kadar inilecek ve yüksekliği tespit edilmiş olacaktır.

¹ Aynı tandır geleneğinin bugün dahi Çavuştepe köyünde Mehmet Kuşman'ın evi önünde işlev yaptığı görülmektedir.

Ayrıca Yukarı Kuzey surunda molozlar içinde ve 2.50 m. kadar derinlikte bir bazalt yazıt parçası bulunmuştur. Parçanın sağ kenarı, blokun düzeltilmiş yüzü, sol tarafı tahrip edilmiş olup, yukarı kısmı da aynı şekilde kırıktır. Yüksekliği 20 cm., genişliği 17.5 cm. ve derinliği 20 cm. olan parçada sadece iki satır kalıntısı görülmekte olup, alt kısmı boş bırakılmıştır. İlk satırda bir işaret kalıntısı varsa da teşhis edilememektedir. İkinci satırın son işareti ise - si'dir. Muhteviyatı hakkında bir şey tahmin edilemezse de bir yapı kitabesi olması kuvvetle muhtemeldir. Bu çivi yazılı Urartu kitabe parçası, bu durumuyla fazla birşey ifade etmiyorsa da, yine de Yukarı Kalede Urartu kitabelerinin bulunmuş olduğuna dair bir delildir.

Aşağı Kale Çalışmaları:

1 — Önceki yıllarda Aşağı Kale güney surlarında yürütülen çalışmalar sonunda, sadece pithoslu mekânın güneyindeki güney sur duvarı, pithoslu mekânda yürütülen çalışmalarını engellemesi açısından açılmamıştı. Bu yıl bu alanda yürütülen yoğun çalışmalar neticesinde, bu kısım tamamiyle açılmış ve böylece güney surları planındaki boşluk doldurulmuştur. Çalışmalar sonunda bu alanda, iki bastion ve iki kurtin tamamen ortaya çıkarılmıştır. Doğu - batı yönünde birinci bastion 3.60 m., birinci kurtin 6.65 m., ikinci bastion 3.60 m. ve ikinci kurtin 5.10 m. uzunlukta olup bastion 1 m. derinliğindedir. Yoğun çalışmalar neticesinde doğu - batı yönünde 19 m.lik bir kesim tamamen açılmıştır. Üst seviyeden ortalama 4 m. derinliğe kadar inilmiş ve bir taş sırası meydana çıkarılmıştır. Bu taş dizisinin üst tarafında 4 m. yüksekliğinde kısmen düzenli kısmen bozulmuş kerpiç duvar elde edilmiştir. Gelecek yıl ana kayaya kadar inilecek bu kısımdaki sur duvarının yüksekliği tespit edilecektir.

2 — Aşağı Kalede yürütülen çalışmaların önemli bir kısmını da mabed ile pithoslu mekân arasındaki sondajlar teşkil etmiştir. Pithoslu mekânın hemen batısında 3 × 3 m. ebadında (1) nolu mabedin kuzey - doğusunda ise 3 × 3 m. ebadında (2) nolu sondajlar açılmak suretiyle mabedle pithoslu mekân arasındaki sahada mekân araştırması yapılmıştır. (1) nolu sondaj ile, mevcut üst yüzeyden 0.50 m. derinlikte düzenli ve derz yerleri belli olan kerpiç bir zemin ortaya çıkarılmıştır. Sondajın güney köşesinden kuzeye doğru 3.10 m. mesafede kerpiç zemin son bulmuştur. Bu durum karşısında sondaj da kuzeye doğru genişletilmiş olup, mevcut üst düzeyden 0.90 m. derinlikte gene kerpiç bir zemin ortaya çıkarılmıştır. Tranşenin kuzey köşesinden itibaren bir metre daha kuzeye gidilmiş ve 1.20 m. derinlikte III. bir kerpiç zemine daha rastlanılmıştır. Kuzeye doğru tekrar 1 m. açılmış ve 1.40 m. de IV. kerpiç zemin ortaya çıkarılmıştır. Bu çalışmalar sonunda, 0.50 m. deki kerpiç zeminden itibaren kuzeye doğru gayet düzenli bir teraslama yapılmak suretiyle bu üst kerpiç zemin üzerinde yükselen yapıya zemin teşkil ettiği anlaşılmıştır.

Tranşenin güney - doğu köşesinin batı kısmında ve 5.20 m. mesafede bir taş dizisine rastlanılmıştır. Fakat bu dizi 3.10 m. kuzeye doğru devam ettikten sonra kesilmiştir. Sondaj yerinin güney - doğu köşesinden kuzeye doğru 12.50 m. gidildiğinde, kuzeydeki taş istinat duvarının köşesine gelinmiştir. Sondaj yerinden itibaren istinat duvarının üstüne kadar teraslama sisteminin devam ettiği tespit edilmiştir. Kuzey istinat duvarına gelindiğinde, önce bu istinat duvarının güney ve batı yönünde devam edip etmediği araştırılmıştır. Güney yönde yürütülen çalışmalar neticesinde duvarın güney yönde 3 m. daha devam ettiği anlaşılmıştır. Taş duvar

sırası bu noktadan itibaren batı yönüne dönmüş ve 1.60 m. batı yönünde ilerledikten sonra kesilmiştir. Bu çalışmalar sırasında güney yönde ilerleyen istinat duvarının üzerinde düzenli kerpiç bloklar ortaya çıkarılmıştır. Daha sonra bu istinat duvarını teşkil eden taş bloklarının ana kaya zeminle birleştiği derinliği ortaya çıkarmak için, kuzeyde, duvar dibinde derinlik sondajları yapılmış ve üst taş hizasından 2.70 m. derinliğinde ana kaya zemine ulaşılmıştır. Duvarın diğer noktalarında da yapılan ufak sondajlar neticesinde duvarın 1.00, 0.90 ve 0.80 m. ebadında üç taş bloktan teşekkül ettiği anlaşılmıştır. Düzenli dikdörtgen bloklardan oluşan ve itinalı sur duvarları kadar görkemli olan bu teras istinat duvarının üzerinde önemli bir binanın varlığını kabul etmek gerekirse de, kerpiç ve taş blokajdan başka elimize herhangi bir bina kalıntısı geçmemiştir. Ancak bu istinat duvarının bir kısmı doğuda büyük pithoslu mekânların istinat duvarı görevini de yapmıştır.

(2) nolu sondaj 3×3 m. ebadında olup 0.40 m. derinlikte kerpiç bir zemin elde edilmiştir. Sondaj batı ve doğu yönlerinde 0.70 m. ve her iki tarafta bulunan taş bloklara kadar yürütülmüştür. Alanın güneyinde 1.50 m. sonra kerpiç blokların bittiği görüldü. Kuzey tarafında ise, 5.50 m. sonra kerpiç zeminlerin son bulunduğu anlaşıldı. Bu alanda, arasında derz yerleri görülecek kadar düzenli döşenmiş kerpiç basamaklar görülür ki, bunlar kuzey yönde 8 basamak teşkil etmekteydi. Güney yönde ise 3 kerpiç basamak tespit edilmiştir. Basamaklar üst düzeyden itibaren bir kerpiç blok yükseklikten başlayarak 0.50 m.ye kadar kademeler teşkil etmektedir.

3 — Kuzey surları üzerinde bulunan ve önceki yıllarda açılmış bulunan "Büyük Kule" denilen mevkideki çalışmalar esnasında kule içi mekânında, taş duvarın oturduğu anakaya zemine kadar inmeyi ve kule içindeki muhtemel yapı kalıntılarını ve mekânlarını ortaya çıkarmayı amaçladık.

Kule içinde yürütülen derinlik sondajları sırasında mevcut yüzeyden 0.30 m. derinliğe inildiğinde, 0.25 m. kalınlığında, 4 m. boyunda bir ahşap kalas kalıntısına rastlanılmıştır. Kule duvarının hemen dibinde bulunan bu ahşap kalasın kule üzerindeki yükselen kerpiç bir yapının kirişlerine ait olabileceğini düşünmekteyiz. Bu ağaç kirişin 4 m. boyunda olması da bize kule üzerinde büyükçe bir yapının yer alabileceğini göstermektedir. Kule içi derinlik sondajı mevcut üst taş dizisinden itibaren 3.70 m. derinliğe inildiğinde anakaya zemine ulaşılmıştır. Ayrıca Büyük Kule içinde anakayanın batı yönünde yükseldiği görülmüştür. Büyük Kule içinde anakayanın kuzeyinde yürütülen çalışmalarda, 0.30 m. derinlikte oldukça düzenli ve derz yerleri görülen kerpiç bloklardan oluşan bir zemine rastlanılmıştır. Çalışmalar sonunda bu anakaya üzerinde, taş blokaj üzerinde oluşturulmuş kerpiç bir zemin olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca Tranşenin, doğu duvarı üzerinde yapılan çalışmalar neticesinde, burada da bir kerpiç duvar ortaya çıkarılmıştır. Büyük Kule içinde 1.10×1.00 m. ebadında ortası delik büyükçe bir kare şeklinde taş (muhtemelen tuvalet taşı?) bulunmuştur. Gelecek sene Büyük Kule'nin açılmaması mekânları açılacak ve iç planı tamamiyle ortaya çıkarılacaktır.

Prof. Dr. AFİF ERZEN
Çavuştepe Kazı Heyeti Başkanı

9 — *Acemhöyük Kazıları 1981 Yılı Çalışmaları :*

Kültür Bakanlığı, Türk Tarih Kurumu ve Ankara Üniversitesi adına yürütülmekte olan Acemhöyük Kazıları, bu yıl başkanlığında, Doç. Dr. Uğur Silistreli, Dr. Aykut Çınaroğlu, Dr. Aliye Özten, Arkeolog Erol Faydalı, Desinatör Cengiz Erol, Fotoğraf Salahattin Öztartan, Restoratör İsmail Fidan'dan oluşan heyet tarafından 22 Mayıs - 15 Temmuz tarihleri arasında yapıldı. Kültür Bakanlığını Arkeolog İbrahim Atalay temsil etti. Arkeoloji öğrencilerinden Kemal Altındağ, Güvenay Süsülü, Fikri Kulakoğlu mevsim boyu çalışmalara katıldılar.

Kazılar Sarıkaya'nın doğusunda, güneyinde ve höyüğün kuzeyindeki aşağı şehirde olmak üzere beş alanda yürütüldü.

Sarıkaya sarayının doğusundaki araştırmalar.

YA-ZA-AB plankareleri sarayın revaklı doğu avlusunun uzantısıdır. Bu yıl ancak Hellenistik Çağa ait yapı katında çalışılabilmiş, sarayla ilgili kalıntılar incelenememiştir. Ortalama otuz cm. derinlikte kerpiç yapılar görünmüştür. Yanmamış olan bu yapıların bir kısmı iki katlıdır. Satha yakınlıkları ve yakın zamanlarda açılmış olan mezar çukurları sebebiyle tahrip edildiklerinden kısmen korunabilmişlerdir. ZA/42 de bir odanın üç duvarı, iki katlı bir evin fırın ve tandırlı avlusu ile beş basamaklı kerpiç merdivenle çıkılan bir odası, sarayın 3 No.lu odası karşısında bir girişle bir oda ve kopuk taş temeller ve kerpiç duvarlar açığa çıkarıldı. Daha önce keşfedilmiş olan Hellenistik evlerde olduğu gibi, bunlarda da sarayın taşları parçalanarak kullanılmıştır.

Yerli ve ithal Hellenistik seramikle birlikte, evlerin tabanları üstünde ağırlıklar, fildişi bizler, ağırşaklar ve pişmiş topraktan yapılmış bir kartal figürünü bulunmuştur. Tykhe veya Aphrodite'yi temsil ettiği sanılan yüksek bir tanrıça kabartmasının oyulduğu pişmiş topraktan bir kalıp, buluntular arasında özel bir yere sahiptir. Doğu Kilikya veya Kıbrıslı karakterler gösteren ve Erken Hellenistik devre ait olan tasvir giyili, takıları takım olarak işlenmiş özenli bir eserdir.

Sarayın doğusundaki ikinci kazı alanı GB-JB/41-42 plankarelerindeki alandır. Burada 20 × 30 boyutlarında açılan ocakta iki kültür katı araştırılmıştır. Birincisi toplama taşlardan yapılmış temeller üzerinde yükselen kerpiç duvarlı evlerle temsil edilen Hellenistik, ikincisi, büyük bir tahribe uğramış olan M. Ö. 18. yüzyıla ait kattır. Hellenistik evler avlulu, düzensiz dört köşe bölmelerden oluşan basit yapılarıdır. Bazılarının avlularında tandırlar ve erzak kuyuları, kerpiçle örülmüş siloları vardır. Tabanları basılmış toprak, kerpiç veya taş döşelidir.

Acemhöyük'ün batısı ve güneyinde yoğunlaşmış olan Hellenistik devre ait köy veya kasabanın yapı karakteri bu yılki araştırmalarda iyice aydınlığa kavuşmuştur. Tek yapı katıyla temsil edilen bu evrede, evler, bu iskân yerinde binlerce yıl kullanılmış olan az ağaç ve taşlı kerpiç yapıların teknik ve plan özelliklerini aynen korumuştur.

Orta Anadolu Hellenistik seramiğini iyice öğrenmemizi sağlayan bol miktardaki seramik parçaları dışında, gri renkli itinalı tabaklar, boyalı tabak ve kâseler, çömlek ve güveç gibi mutfak kapları ele geçirilmiştir. Oldukça özenli işlenmiş ve kabaca yapılmış hayvan figürleri, ilginç bir koleksiyon oluşturmuştur. Sünger taşından yapılmış bir kartal figürü, üç köşeli basit toprak kandiller, insan yüzü kabartmalı aplik ve dikkatle işlenmiş fildişi bir sap diğer buluntular arasındadır.

Sarıkaya sarayının güneyindeki araştırmalar.

AB - CB/48-49 alanlarında yapılan kazılarda, CB/48 yani höyüğün güney yamaçlarında Helenistik devre ait, plan vermeyen evlerin odalarının birer kısmı açığa çıkarıldı. Bu evrenin bilinen seramiği yanında kalıptan çıkarılmış terrakota giyili bir kadın figürünü bulundu. Devetüyü hamurlu, açık krem astarlı olan figürünün başı ve dizden aşağısı kırıktır. Elbise ayrıntıları iyi belirtilmiştir.

AB/49 da, sarayın güney uzantısı olduğunu sandığımız, erozyondan uğradığı aşınmalardan ötürü ana bina ile bağlantısını saptayamadığımız şiddetli yangın geçirmiş kesik duvar kalıntılarına rastladık. Taban üstünde bulunmuş olan fincanlar, kapaklar, kadehler ve çanaklardan oluşan seramiğin tekniği ve tipleriyle korunmuş durumları sarayın bu gruba giren malzemesinin aynıdır.

Sarıkaya sarayının güneyinde, ondan daha eski katları araştırma amacıyla 1975 yılındanberi sürdürmekte olduğumuz kazılara bu yıl da devam ettik. YA-ZA ve AB-CB/50 - 51 plankarelerinde çalıştık. BC/51 de önceki yıllarda ortaya çıkarmış olduğumuz II. kata ait silonun temizliği esnasında saraydan daha geç kata, yani Assur Ticaret Kolonileri devrinin geç safhasına ait ağırşaklar ve tabaklar ele geçirdik. Kerpiç duvarlı ve yuvarlak bir yapı olan silonun inşası sırasında III-VIII. seviyeler tesviye edildiğinden, kaldırıldığına IX. kata eriştik. Bu kattan da ancak tabanı kireç sıvalı bir erzak çukuru ile bir fırın tabanı korunmuştu. IX. katın altında X. katın iyi korunmuş evlerine rastladık. Bunlar iki ve üç odalı yapılarıdır. Bazılarının temellerinde az miktarda taş kullanılmıştır; fakat ana malzeme bu yapılarda da kerpiçtir.

BB/51 plankaresinde geçen yıl VII. kata kadar inilmişti. Bu yıl bu alanda IX. ve X. katlarla, X. katın tabanı altındaki mezarlar ve ölü kültü ile ilgili kalıntılar incelendi.

IX. katın yapıları altında ezilen iki küp mezardan 2.No.lusu çok harap olduğundan ve soyulduğundan, içinden çok az miktarda insan kemikleri bulunmuştur. 2 No.lu mezar bir çocuğa aittir. Kırmızı hamurlu kum ve saman katkılı, şarap kırmızısı astarlı, perdahlı olan ölü küpü çift kulplu, basit ve geniş ağız kenarlı düz diplidir. Çocuğun iskeleti dağınık ve zedelidir. Küpün içine ilginç ölü hediyeleri bırakılmıştır. Bunlardan ikisi bakır veya tunçtan yapılmış, oval kesitli uçları sivriltilmiş yekpare çubuklardan birer helezon bileziktir. Altından yapılmış küpe de aynı biçimdedir. Minik kaplar, süzgeçli ve içinde oyuncak görevi yaptığını belirten küçük taşlar bulunan açık kırmızı renkli elde yapılmış fincan, minik bir gaga ağızlı testi, geniş ağızlı tek kulplu bir fincandan oluşmaktadır. Çocuk mezarının 1 m. kadar güneyinde, yükseltilmiş ve düzeltilmiş bir taban üzerinde kurban edildiklerini sandığımız insan kafaları ve hayvan kemikleri toplu ve karışık olarak bir araya yığılmıştır.

1980 kazılarında, CB/51 plankarelerinde X. katın tabanı altında buna benzer bir taban üstünde at ve evcil hayvanların ve insan kemiklerini toplu ve karışık bir halde bulmuş, durumu açıklamakta zorluk çekmiştik. Bu yılki incelemelerimiz o gurubun da şimdi yerinde duran X. kat yapılarının altındaki mezarlarla ve dolayısıyla ölü kültü ile ilgili olabileceğini ortaya koymuştur.

2 No.lu mezar küpü kum karışık, kiremit rengi hamurlu, kızıl kahverengi astarlı, çift kulplu, dışarı çekik ağız kenarlıdır.

Acemhöyük X. kat seramiği iki gruba ayrılır. Birincisi çoğunluğu oluşturan elde yapılmış kırmızı ve açık kahverenginin tonlarında, astarlı ve iyi perdahlı tek renkli seramiktir. İkincisi azınlıkta olmakla beraber, bölgeye has bir seramik türünü temsil ettiğinden önemlidir. Özelliği, elde yapılmış, devetüyü hamurlu ve astarlı, patlıcan rengi bantlar, noktalar ve dalgalı hatlarla boyalı olmasıdır. Silindir boyunca bir vazunun üst kısmı elimize geçmiştir. Ağız kenarı, silindirin gövdeye birleştiği kısımları bantlar ve noktalarla bezelidir. Silindirde ve omuzda birinde dikey, diğerinde yatay birer kulpçuk vardır. Bu tür sekiz adet tam kapdan oluşan bir koleksiyon Ulukışla yakınındaki Darboğaz köyündeki yamaçlarda yapılan kaçak kazılarda ele geçmiş, Niğde Müzesi'ne teslim edilmiştir. Tarsus'da Eski Tunç çağı'nın ikinci safhasına ait katta küçük bir ithal parçası ele geçirilmiştir. Kültepe'de aynı çağın zengin seramiğinde bu türe giren tek örnek mevcuttur. 1978 kazılarında Acemhöyük'ün IX. katında gaga ağızlı bir testinin aynı teknikte yapılmış ve boyanmış bir parçası elimize geçmiştir. Böylece bu grubun höyüğümüzde en az iki katta kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır. Darboğaz'dan gelen koleksiyon da bunun Toroslar'ın iç kesiminde ve Niğde Aksaray çevresinde kullanılan lokal bir seramik türü olduğunu belirtir.

AB/51 plankaresinde geçen yıl VIII. kata kadar inilmişti. Bu yıl IX. ve X. katlar da incelendi.

YA-ZA/50 de VIII. katın duvarları kaldırıldı, enkazında fincan, havan eli ve ağırsaklar bulundu. Alan IX. katın önümüzdeki mevsim incelenmesi için hazırlandı.

Höyüğün kuzey-batı eteklerindeki aşağı şehirde K-L/19 - 20 plankarelerinde çalıştık. I. ve II. katta kullanılmış bir sokağın iki seviyesi ve yanlarındaki evler kısmen ortaya çıkarıldı. I. katta bulunmuş olan fayanstan oturan bir adam figürinciği, külâhu yuvarlak, gözleri ve oturuş biçimi ile ilgi çekicidir. Altında ve başındaki çukurlar onun bir yere geçirildiğini göstermektedir. Ancak bir kısmı kazılabilen III. katta iri, özenle yapılmış, şarap kırmızısı rengindeki testilerin koç başı biçimindeki ağız kısımları ele geçmiştir.

NİMET ÖZGÜÇ

10 — *İkiztepe Kazısı 1981 Çalışmaları :*

Türk Tarih Kurumu adına İstanbul Üniversitesi, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ve Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun destekleriyle 1974 yılından beri Prof. Dr. U. Bahadır Alkım'ın başkanlığında yürütülen İkiztepe kazılarının 1981 dönemi çalışmaları, kazı başkanının Mayıs ayında vefatı dolayısıyla Yönetim Kurulunun kararı ile Türk Tarih Kurumu üyelerinden Prof. Dr. Tahsin Özgüç'ün nezaretinde kazı heyeti üyelerinden Doç. Dr. Önder Bilgi ile Handan Alkım tarafından geliştirildi.

26 Temmuz ile 26 Eylül tarihleri arasında 60 gün süreyle gerçekleştirilen bu dönem kazılarına kazı kurulu üyeleri olarak mimar arkeolog Dr. Günhan Danışman, mimar Alp Çetinsü, arkeolog-desinatör Sabri Kızıltan, arkeolog Gülsün Umurtak ile 2 stajyer arkeoloji öğrencisi katıldı. Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü asistanlarından Zeynep Sarı, Kültür Bakanlığı temsilcisi olarak kazıda görev aldı. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kimya Bölümü Başkanı Doç. Dr. Olcay Birgül,

İkiztepe çanak - çömleğinin *kimyasal analizini* yapmak ve Hollanda Groningen Üniversitesi Biyoloji - Arkeoloji laboratuvarı teknisyeni ve Prof. Dr. W. van Zeits'in yardımcısı H. Woldring İkiztepe'nin *Paleobotanik* araştırmalarını yerine getirmek için kısa sürelerle kazıya katıldılar. Ayrıca, 1 İngiliz ile 2 Kıbrıs Türk Federe Devleti uzman arkeologu çalışmalara misafir üye olarak iştirak ettiler.

Amaçlar:

1981 İkiztepe kazıları 2 amaca yönelik olarak ve yalnız *Tepe I'de* gerçekleştirildi. 1980 dönemi stratigrafi ve nekropol araştırmalarının devamı olan bu amaçları yerine getirebilmek için de toplam 475 m².lik bir alanda kazılar geliştirildi.

I. Stratigrafi Çalışmaları:

Henüz ana toprağa erişilmemiş olan İkiztepe I'de, 1980 dönemi sonunda bırakılan seviyeden derinleşilmeğe devam edildi. D3/IV 11 ve 10 plankarelerinde yapılan bu derinleşme sonucunda beklenilenden daha yüksek bir seviyede ana toprağa erişildi ve 4 yeni mimarî tabaka ve iki ev saptandı. Ancak, tabakaların saptanması mimarî kalıntıların azlığı nedeniyle topraktaki ve kesitlerdeki renk farklılığı ile izlenebildi. İkiztepe'nin bu seviyelerinde de yapıların ahşaptan inşa edilmiş olduğu gerek karbonlaşmış hatıl parçalarından, gerekse işlenmemiş ahşap mimarî elemanların şeklini içeren yangın geçirmiş sıva parçalarından anlaşıldı. Diğer taraftan D 3/IV 10 plankaresinde 20 m. seviyede ortaya çıkartılan taban altında ızgara biçiminde yerleştirilmiş ahşap hatılların karbonlaşmış kalıntılarına rastlandı. Birbirine geçme olarak kuzey - güney ve doğu - batı yönlerinde tutturulmuş bu hatıllar büyük olasılıkla bir ahşap evin taban konstrüksiyonunu oluşturuyorlardı. Bir kesiminde rastlanılan sıva parçalarından, bu ahşap tabanın da kullanıldığı devirde sıvayla kaplı olduğu anlaşıldı. Bu sonuçtan da, İkiztepe'deki ahşap evlerin tabanlarının da ahşaptan yapılmış olduğu daha açıklıkla kanıtlanmış oldu.

Bu mimarî tabakaların dolgu toprağı içinde toplanan çanak - çömlek parçalarından, bunların Eski Tunç Çağı I kültür katını temsil ettikleri tahmin edilebilir. Böylece de İkiztepe I'de kazılara başlanılmadan önceki seviyeden, yani 29.42 m.-den ana toprağa erişilen 17.47 m. arasındaki yaklaşık 12 m.lik dolguda evvelce Er - Hitit olarak tanımlanan Hitit Öncesi veya *Geçiş Çağı*, Eski Tunç Çağı III, Eski Tunç Çağı II, muhtemelen Eski Tunç Çağı I ve Kalkolitik Çağ kültür kalıntılarının varlıkları saptanmış oldu.

II. Nekropol Çalışmaları:

İlk defa 1974 yılında varlığı saptanan ve Eski Tunç Çağı III'e tarihlenen nekropolün sınırlarının tespit edilebilmesi için C 20/IV 13, 12, 11, 10, D 1/IV 13, 12, 11, 10 ile D 2/IV 13, 12, 11, 10 gridkatrelerinin kapsadığı bir alanda kazılar geliştirildi. Bu çalışmalar sonucunda 24.94 ile 22.00 m.ler arasındaki değişik seviyelerde yer alan basit toprak tipinde 103 mezar ortaya çıkartıldı. Evvelki dönemlerde de gözlendiği gibi, tahrip olmamış mezarlardaki iskeletlerin hepsi sırtüstü yatmış, kollar yanda, bacaklar yanyana uzatılmış ve baş göğe bakar durumda bulundu. Bazı mezarlarda baş sağa veya sola kaymış olarak da görüldü.

Ölüler mezarlara hediyelerle birlikte gömülmüşlerdir. Ölü hediyelerinin çoğunluğunu tunç ve küçük bir kısmını ise keramik, kemik ve taş eserler oluşturur.

Keramik eserleri insan figürinleri, rituelde kullanıldığı düşünülen oyuk çizgi bezekli ses aletleri ve çanak - çömlek teşkil eder. Bronz eserleri genellikle ölünün cinsiyetine göre değişir. Küpe, saç helezonu, yüzük, bilezik, amulet, saç iğnesi, başlı veya delikli iğneler kadın iskeletlerinde bulundu. Ayrıca, kadın iskeletlerinde fritten veya deniz hayvanı kabuğundan oluşturulmuş bir veya birden fazla sırası bulunan kolyelere de rastlandı. Erkek mezarlarında ise değişik tiplerde mızrakuçları, ince - uzun yassı baltalar, ikiz çam ağacı görünümünde ve ikili veya dörtlü spiralden amblemler ve ayrıca traş bıçakları ile kılıflı veya kılıfsız bıçaklar ve spiral biçimli kabzalar ele geçirildi. Bazı erkek iskeletlerinde fritten yapılmış kolyelere de rastlandı. Ayrıca, bronzdan veya kurşundan yapılmış küpeler erkek iskeletlerinde de bulundu. Bu örneklerini saydığımız eserler mezarlarda tek olarak bulunabileceği gibi iki, üç veya daha fazla sayıda da bulunabilir; örneğin bir mezarda 4 adet mızrakucu, diğer bir mezarda bilezik, yüzük, küpe, insan figürini, keramik ses aleti görüldü. Bundan da anlaşılacağı gibi mezarlara hediyeler standart bir ortak geleneğin sonucundan ziyade ölünün hayatta iken sahip olduğu eşyalar olarak bırakılmıştır. Bu eşyaların bu yılki toplamı 144'tür.

Bu mezarlığın Tepe I'in batı kesiminde de devam edip etmediğini öğrenmek için yapılan kazılarda herhangi bir gömüye rastlanmadı. Ancak, bu yönde mezarlar daha yüksek seviyede yer aldıklarından, bu alandaki iskeletleri, İkiztepe kazılarının başladığı 1974 yılına kadar yoğun bir şekilde, özellikle tütün ekimi nedeniyle tahrip edilmiş olabilirler. IV 11/C17, 18, 19 ve IV 10/C 19 gritkarelerini kapsayan bu alanda yapılan derinleşmede 5 mimarî tabaka saptandı. En alttaki 5. mimarî tabakaya ait taban üzerinde 2 ocak ve 1 fırın ortaya çıkartıldı. Bu kalıntılardan da anlaşılmalıdır ki, İkiztepe I, Eski Tunç Çağı III mezarlığından önce ve büyük olasılıkla Kalkolitik Çağ'a kadar yerleşim merkezi olarak kullanılmıştır. Ele geçirilen çanak-çömlek, insan figürinleri, ağırşak ve fırçalar, kemik ve taş aletlerden Eski Tunç Çağı II'ye ait oldukları anlaşılan bu mimarî tabakalar içinde mezarlara rastlanılmamış olunmasından, bu çağa ait ölülerin de extra-mural bir mezarlığa gömüldükleri anlaşılmaktadır. Bu durum, biraz evvel değindiğimiz derin çukurda ortaya çıkartılan kültür katı için de geçerlidir. Ancak, bu kültür katının ana topraktan bir evvelki mimarî tabakasının tabanı altında bir çömlek mezar bulunmuştur. Bir bebek iskeletini içeren bu mezarın bulunmasıyla yeni doğmuş veya çok küçük çocukların intra-mural olarak gömüldükleri anlaşılmaktadır. İkiztepe'de çok küçük çocukların intra-mural olarak gömülme geleneği Geçiş Çağı sonuna kadar devam etmiştir. Böyle bir mezarı içeren bir çift kulplu iri çömlek, D 2/IV 10 plankaresinin Geçiş Çağı zamanı çanak-çömleklerini içeren kültür katında ortaya çıkartıldı.

1981 yılında elde edilen bu sonuçlardan sonra İkiztepe'deki gelecek dönem araştırmaları bir yandan Eski Tunç Çağı III nekropolünün sınırlarının belirlenmesine ve bu nekropolün iskânının nerede olduğunun saptanmasına doğru yönlendirilirken, diğer yandan Tepe I'deki Eski Tunç Çağı II ve I kültür katlarının genişlemesine kazılarak, ayrıntılı olarak tanınmasına çalışılacaktır.

11 — Enez Kazısı 1981 Yılı Çalışmaları:

1981 yılı Enez Kazısı çalışmaları, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eskiçağ Tarihi Kürsüsü Başkanı Prof. Dr. Afif Erzen'in başkanlığı altında, Doç. Dr. Mehmet Özsait, Uzman Restoratör Sait Başaran, Uzman Filolog Dr. İsmail Kaygusuz, Doktorant Yıldırım Özkan, Sualtı Arkeologu Yüksel Eydemir, Topograf Adnan Şakar, Foto Uzmanı Selâmet Taşkın, Bakanlık temsilcisi Ethem Türkođan, Eskiçağ Tarihi mezunu Yavuz Özgüldür ve 6 öğrenciden oluşan bilim heyeti tarafından 4 Temmuz - 24 Temmuz 1981 tarihleri arasında yürütülmüştür.

Enez 1981 kazıları aşağıdaki alanlarda yapılmıştır.

- 1 — Kale içinde eski kazı alanında
- 2 — a) Kale içinde kazı alanının doğusunda,
b) Kale içinde eski kazı alanının batısındaki sondajlar.
- 3 — Değirmenlik - Killik denilen mevkiye yapılan araştırmalar.
- 4 — Kalenin güney - batısında Hatice Dural'ın bahçesinde yapılan sondaj.

1 — Kale içinde eski kazı alanında geçen yılki raporumuzda belirttiğimiz üzere, kazı sahası doğruya doğru genişletilerek 12 × 12 m. lik bir alanda çalışmaya başlanılmıştır. Buradaki kazının amacı Osmanlı devrinden Grek Arkaik devrine kadar olan tabakaları tespit etmek ve daha önceki buluntuların hangi katlara ait olabileceğini belgelemek ve hafriyat alanını doğudaki kalın duvara kadar götürmek suretiyle sabit bir alan haline getirmekti.

Bu sene açtığımız ve II nolu mekân olarak adlandırdığımız kısım, eski kazı sahasının doğruya doğru genişlemesidir. Burada toprak yüzeyinden 4.70 m. derinliğe inilmiştir. Bu mekân içerisinde çok miktarda Osmanlı ve Ortaçağ sırlı ve sırsız keramikleri ile Osmanlı çağına tarihlenen bronz sikkeler ele geçirilmiştir. Mekân 4.75 × 3.20 m. boyutlarında olup, oldukça kalın taş duvarlarla çevrilmiştir ki, bu duvarların üzerinde yer, yer sıva ve beyaz badana ele geçirilmiştir.

Bu mekâna güneyden bitişik olan ve III nolu mekân diye adlandırdığımız alanda yapılan çalışmalar, kazı süresince devam ettirilmiştir. Bu mekânın da, II nolu mekânda olduğu gibi, taş duvarlarla çevrili olup aynı karakterde buluntu verdiği görülmüştür. Ancak mekânın kuzey - doğu köşesinde 1.85 × 1.60 m. boyutlarında bir kum havuzuna rastlanılmıştır. Taş duvarlar aynı şekilde yer, yer sıva ve beyaz badana ile boyanmış bulunmaktadır. Bu mekânda çalışmalar 1.35 m. derinliğe kadar sürdürülmüştür.

Bu yıl Kale içindeki eski kazı alanında, I nolu mekân olarak isimlendirdiğimiz mekân içinde de çalışmalar sürdürülmüştür. Anakayanın oyulmasıyla meydana getirilmiş olan ve daha önceki yıllarda araştırmalarımızın yoğunlaştırdığı merkezî binada bu yıl da çalışmalara devam edilmiş toprak hafriyatı ve toprağın çekilmesi bakımından oldukça zor şartlar altında bu mekân kazılarak boşaltılmıştır. Bu mekânın tabanına inildiğinde, mekânın güney tarafında daha önceki yıllarda bulunmuş olan ve mahzen olarak nitelenen mekâna anakaya oyularak merdivenli ikinci bir kapının açılmış olduğu görülmüştür. İkinci kapı, bir insanın rahatça girebileceği yükseklikte yapılmıştır. Mahzendeki çalışmalar bu kapının önünden başlatılmış ve mahzenin moloz tabakasının boşaltılma işlemleri devam ettirilmiştir.

Bu çalışmalar sırasında Arkaik çağa ait seramik parçaları ile Klâsik, Hellenistik çağların tipik boyalı seramiğine rastlanıldığı gibi, terrakota figürinleri, mühür baskılı amphora kulpları ele geçirilmiştir. Seramikler arasında özellikle kantaroslara rastlanmış olup, bunların sağlam olanları yanında tüm olabilecek parçalarda ele geçirilmiştir. Terrakota plastik eserler arasında, bu yılki buluntularımızın en değerli ve en güzel parçasını teşkil eden bir Satyr başı bulunmuştur. 11.5 cm. yüksekliğinde olan bu Satyr başı, şimdiye kadar Trakya'da bulunmuş olan en güzel terrakota heykeltraşlık eserlerinden biridir. İçinin boş olması, çeneye doğru sivrilmiş bir şekil alması ve sivri kulaklarının bulunması nedeniyle bu Satyr başının riton olarak kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır. Gerek bu eser, gerekse diğer figürinler, kantaroslar ve diğer seramikler üzerindeki Satyr ve Menad resimleri, Enez'de bir Dionysos kültürünün varlığını ispat etmektedir. Bunların yanında pişmiş topraktan heykeltraşlık eserlere ait kalıplar da ele geçirilmiştir. 1.5 ile 1 m. kalınlığındaki moloz tabakasının altında anakaya bulunmaktadır. Burada aynı zamanda çatı kiremidine ait boyalı bir mahya parçasının bulunması, bu merkezi alanın üstünde çok önemli bir binanın bulunduğunu gösterdiği gibi, burası zengin buluntu verdiğinden, gelecek yıl da burada çalışmaya devam edilecek ve muhtemelen sonuca varılacaktır.

Anakayanın üst tarafı bu sene temizlenmiş ve rampa şeklinde güneye doğru yükseldiği görülmüştür. Ancak bunun üzerinde başka tabakaların bulunması ve mahzendeki toprağın dışarı atılabilmesi için teraslardan yararlanmak zorununun bulunması dolayısıyla bu yıl bu rampa yeteri kadar açılmamıştır. Gelecek yılda bu problem de çözüme kavuşabilecektir.

2 — a) Kale içi güney-doğu sondajı (I Nolu):

Kale kapısından geçen tahkimli yolun sol köşesinde, bugünkü ahırın bahçesinde 3 × 3 m.lik bir sondaj açılmıştır. 2.40 m. derinliğe inilen bu açmada, değişik sırlı ve sırsız Osmanlı seramiği yanında, 0.45 m. derinlikte 18. yüzyılın ortasına ait tuğralı, kenarı delikli bir Osmanlı ziynet altını bulunmuştur. Bu altın sikke 1171 hicri (Miladî 1757) tarihini (III. Sultan Mustafa devri) taşımaktadır. Aynı açmada yeşil sırlı ufak bir kuş ele geçirilmiştir. 1.50 m. derinliğinde doğu - batı yönünde uzanan bir insan iskeletine rastlanılmıştır. İskeletin sağ tarafı eksik olarak bulunmuştur. Bu iskeletin bir mezarda olmayışı, bunun bir felâket veya bir savaş sonucunda ölmüş bir insana ait olduğu intibasını vermektedir. 1.85 derinliğinde doğu-batı yönünde oldukça düzenli bir taş duvara rastlanılmış olup, bu duvar 2.40 m. derinliğe kadar devam etmektedir. Gelecek yıl bu sondajda araştırmaya devam edilecektir.

b) Kale içi batı sondajı (II nolu)

2 × 3 m. boyutlarında yapılan açmanın amacı, Kale içindeki değişik yerleşim katmanlarının dağılımını ortaya çıkarmaktır. 0.50 m. derinliğe inildiğinde, büyük blok taşlarından oluşan bir duvara rastlanıldı. Bu duvarın hemen yanında 0.52 m. boyunda 0.13 m. genişliğinde ve 0.20 m. eninde üzeri hilâl motifleriyle süslü kırık bir mermer taş ele geçti. 1.70 m. derinliğinde, yığın halde üç tane iskelete rastlanılmıştır. İskeletler incelenmek üzere alınmış ve bir sandığa yerleştirilmiştir.

3 — Değirmenlik-Killik Mevkii Araştırmaları:

Bu sene Kale dışındaki çalışmalarımız halk arasında Değirmenlik veya Killik adı verilen mevkide de yapılmıştır. Bu alanda daha önceden yapılmış olan yüzey araştırmamız sonunda Arkaik, Korint ve Hellenistik devir keramik parçaları ile yine Hellenistik çağa tarihlenebilen mühür baskılı amphora kulpları ve Kerykeion tasvirli markalar ele geçtiğinden; bu alanda araştırma yapmak uygun görülmüştür.

Yapılan muhtelif sondajlarda ilk Hıristiyanlık devrine ait tipik kiremit çatılı, semerdam şeklinde mezarlara rastlanılmıştır. Bu mezarlarda yuvarlak, uzun ve iki kulplu bir amphora ile iskeletler dışında, herhangi bir buluntuya rastlanmamıştır. Ancak Killik denilen mevkide büyük bir çömlekçi fırını meydana çıkarılmıştır ki, bu fırın buradaki buluntuların en önemlilerinden birisidir. Fırının mimarî durumu, gösterdiği yangın izleri ve çömlek fırınlanmasında kullanılan üç ayaklar, bütünlüğüyle tipik Eskiçağ fırını olduğunu göstermektedir. Enez'in Osmanlı devrinde dahi küpleriyle şöret bulmuş olması ve antik devirde de burasının çömlek imal eden bir şehir olduğunun bilinmesi bakımından, bu buluntu gerçekten büyük önem taşımaktadır. Fırın 2.90 × 1.50 m. boyutlarında olup, üst kısmı ele geçirilememiştir. Fırının yerinden kaldırılıp restore edilerek korunması düşünülmektedir.

4 — Hatice Dural'ın Bahçesindeki Sondaj:

Burada 2 × 2 m. boyutunda bir açma yapılmış olup 1.50 m. derinliğe inilebilmiştir. Bu açma kale çevresindeki iskân alanını saptamak açısından önemliydi. Açmadan Ortaçağ seramiği yanında, çömlüklerin fırınlanmasında kullanılan "üç ayak" diye nitelendirdiğimiz parçalar ele geçirilmiştir. Sayıca bol miktarda olan üç ayakların bazıları üzerinde çömlüklerden akan sır izlerine rastlanmıştır. Bu alanda 65 adet üç ayağın bulunması, buraya yakın bir yerde, bir çömlekçi fırının varlığını kanıtlar. 1.50 m. derinlikten sonra su çıktığından buradaki çalışmalara son verilmiştir.

Bu arada kale kapısının sol söve taşının altında bir mermer blok üzerinde Grekçe yazılar olduğu görülmüş ve altı satırdan ibaret bulunan bu kitabe Uzman Dr. İsmail Kaygusuz tarafından kopya edilerek incelenmiştir. Kitabenin metninden kalede bir askerî vali sarayı (Praetorium) olduğu anlaşılmaktadır.

Prof. Dr. Afif ERZEN
Enez Kazı Heyeti Başkanı

TÜRK TARİH KURUMU BASİMEVİ'NİN 1981 YILI ÇALIŞMA RAPORU

1981 yılı, 1980 yılı raporumuzda belirttiğimiz gibi başarılı geçmiş 500.000.000.— TL.ya yaklaşacağını tahmin ettiğimiz Basımevi cirosu 463.154.953,93 TL. sı olarak tahakkuk etmiştir.

Bu yıl da yine Telefon Rehberinin kâğıdının Aksu'dan temininde aksamalar olmuş bu nedenle de 1981 İstanbul Alfabetik ve Meslekler Rehberleri 1982 yılının Ocak ayında tamamlanabilmiştir. Kâğıt teminindeki bu aksama olmamış olsaydı ciromuz 500.000.000.— TL. sınırı da aşmış olacaktı.

Basımevi'nin 1980 yılına oranla 1981 yılındaki cirosundaki artış % 160,12 dir. Net kârımız ise 1980'in 17.913.876,94 TL.sına mukabil 1981'de 114.337.878,00 TL.sıdır. Artış oranı % 538,26 dir.

Bu yıl içinde Basımevimiz için Ankara Sanayi Odası Sincanköy'de tahsis edilen 20.000 metrekaarelik alan üzerinde, yeni binasının yapım hazırlıklarına başlanmış gerek mimarî gerekse elektrik, tesisat, betonarme projeleri ihale edilmiştir. 1982 yılı Nisan ayı içerisinde yeni binanın temelini atılması için hazırlıklar tamamlanmıştır. Basımevimiz yeni binasında faaliyete geçtiğinde çok daha rasyonel bir çalışma ortamına kavuşacaktır.

Yine 1981 yılı içerisinde modern matbaacılık için yeni teknolojileri uygulama hazırlıklarını tamamlamış ve ilk etapta Elektronik dizgi sistemini ithal ederek Türkiye'nin en modern dizgi uygulamasına başlamış ve bu sistemle Telefon Rehberlerinin dizgilerini en verimli ve süratli bir şekilde gerçekleştirmiştir.

1980'le 1981'in mukayeseli gelir gider durumunun rakamlarla ifadesi şöyledir:

Gider	1980	1981	Artan Miktar	Artış Oranı
Amortisman ve				
İlktesis giderleri	4.189.110,28	8.333.177,55	4.144.007,27	% 98,92
Personel giderleri	117.609.988,47	157.090.314,54	39.480.329,07	% 33,57
İşletme - iş giderleri	38.339.666,94	183.393.598,84	140.058.916,90	% 378,33
Kâr	17.913.876,94	114.337.878,00	96.424.001,06	% 538,26
Toplam	178.052.642,63	463.154.953,93	285.102.311,30	% 160,12
				Artış veya eksilen oran
Gelir	1980	1981	Artan veya eksilen miktar	
Baskı işleri geliri	140.878.113,76	422.282.482,15	281.444.368,39	% 119,75
Repro - Klişe geliri	8.499.968,05	11.542.507,60	3.042.539,55	% 35,79
Kırpıntı kâğıt geliri	9.295.047,00	20.169.538,50	10.874.491,50	% 116,99
Sair gelirler	19.379.513,82	9.160.425,68	-10.219.088,14	-% 111,56
Toplam	178.052.642,63	463.154.953,93	285.102.311,30	% 160,12

Ana gider bölümlerinin aralarındaki dağılım ve oranı şöyledir:

Gider	1980	Dağılım oranı	1981	Dağılım oranı
Amortisman ve ilk tesis giderleri	4.189.110,28	% 2,62	8.333.177,25	% 2,39
Personel giderleri	117.609.988,47	% 73,44	157.090.314,54	% 45,02
İşletme - iş giderleri	38.339.666,94	% 23,94	183.393.538,84	% 52,59
Toplam	160.138.765,69	% 100	348.817.075,93	% 100

1981 yılında kârın brüt gelire oranı ise :

$$\frac{114.337.878,00}{463.154.953,93} \% 24,69 \text{ dur.}$$

Bu oran 1981'in başarılı bir yıl olduğunun göstergesidir. 1982 yılında da 1981 gibi başarılı olacağına inanmaktayız.

TÜRK TARİH KURUMU BASİMEVİ YÖNETİM KURULU

DENETLEME KURULU RAPORU

TÜRK TARİH KURUMU GENEL KURULU'NA

Genel Kurul'un bizlere verdiği denetleme görevimizi 12 Mart 1982 Cuma günü Türk Tarih Kurumu ile Basımevimizde bilançoları, defterleri ve diğer belgeleri incelemek suretiyle yerine getirmiş bulunuyoruz.

1980 yılı bilançolarında yazılı değerlerin 1981 yılı hesaplarına olduğu gibi geçirildiğini, 1981 yılı içinde yapılan harcamaların yönetmeliklere ve Yönetim Kurullarının kararlarına uygun olarak yapıldığını gördük.

Gerek Kurum'un, gerekse Basımevi'nin defter ve kayıtları ile harcama belgelerinin düzgün ve yasalara uygun olarak tutulduğunu ve özenle saklandığını, yüksek Kurulunuzun onayına sunulan kesin hesap çizelgeleri ile bilançoların bu kayıtlara uygun olarak düzenlendiğini saptadık. Bu nedenle kesin hesap, bilanço ve kâr-zarar hesaplarının onaylanarak Yönetim Kurullarının aklanmasını onayınıza sunarız.

Basımevimizin yatırımlar dolayısıyla bu yıl yüksek bir faiz ödemesine karşın iyi bir kârla bilançosunu kapatmış olmasını takdirle karşılız.

Saygılarımızla.

Denetleme Kurulu

Prof. Dr. ŞERAFETTİN TURAN

Prof. Dr. MÜNİR AKTEPE
(Bulunamadı)

Prof. Dr. ALİ SEVİM

T Ü R K T A R İ H K U R U M U ' N U N 1 9 8 1 Y I L I
B İ L A N Ç O S U

A K T İ F

a — PARAYA İLİŞKİN DEĞERLER	
KASA	994.552,67
BORÇLU BANKALAR	468.062,14
İş Bank. 6635 Hes.	429.048,19
Merkez B. Hes.	39.013,95
b — KISA VADEDE PARAYA ÇEVİRİLEBİLİR DEĞERLER	
BANKA HİSSE SENETLERİ	350.000,—
BASİMEVİ CARİ HESABI	145.621.675,49
c — UZUN VADEDE PARAYA ÇEVİRİLEBİLİR DEĞERLER	
KİTAP AMBARI	124.359.740,—
BELLETEN AMBARI	61.549.300,—
BORÇLULAR	4.201.941,28
Muhtelif	119.455,38
Telif ve Çeviri Avansları	1.203.296,—
Kredili Satış	193.691,65
İlmi Araş. ve Konf.	13.168,46
Basılacak Olan Yayınlar	3.653,—
Peşin Ödeme	410.946,88
Dış Kitapçılar	55.400,—
İç Kitapçılar	422.529,06
Kazı Avansları	19.267,85
Mensuplar Avansı	1.760.533,—
YAYIN GEREÇLERİ	21.564.591,13
BASİMEVİ SERMAYESİ	200.000.000,—
d — TAŞINMAZ VE TAŞINIR DEĞERLER	
BİNA	8.779.417,79
DEMİRBAŞLAR	14.894.913,24
Kurum	2.062.886,14
Kazı	2.167.166,01
Kütüphane	10.664.861,09
e — EMANETLER	
	444.820,—
f — GEÇİCİ ARACI HESAP	
	49.558,75
	<u>583.278.572,49</u>

P A S İ F

a — ÖZ KAYNAKLAR:	
SATILACAK KURUM YAYINLARI	185.909.040,—
DİĞER VARLIKLAR	104.962.657,—
b — İHTİYATLAR	
İHTİYAT FONU	2.711.845,—
c — YABANCI KAYNAKLAR	
ALACAKLI BANKALAR	142.895.728,—
İş Bank 660025,660026 Hes.	
d — KANUNİ KESİNTİLER	
Gelir Vergisi	1.124.641,—
Mali Denge Vergisi	94.096,—
Damga Resmi	15.300,—
Sosyal Sigorta Primleri	340.280,33
e — BELLETEN ABONELERİ	
	67.625,—
f — ALACAKLILAR	
Muhtelif	38.261,30
Kitap Siparişi	26.979,60
Telif ve Tercüme Hakları	92.118,—
g — BASİMEVİ SERMAYE TAAHHÜT HESABI	
	145.000.000,—

31. 12. 1981

Genel Müdür
ULUĞ İĞDEMİR

Hesap İşleri Müdürü
MERTİN ÇELEBİ

583.278.572,49

TÜRK TARİH KURUMU BASİMEVİ
1981 YILI BİLANÇOSU

TİF

PASİF

SERMAYE TAAHHÜT	
ESABI	145.000.000,00
ABİT KIYMETLER	94.124.349,63
Bina	3.374.019,54
Demirbaşlar	90.750.330,09
AĞLANMIŞ KIYMETLER	5.637.642,34
Depozitolar	2.045.457,00
Akreditifler	2.088.624,18
Gelecek Yıla Sari Gd.	1.166.000,00
IBM Tesis Giderleri	337.561,16
EÇİCİ ARACI HESAPLAR	7.531.082,44
IDEM TAZMİNATI FONU	8.449.399,40
ŞLETME KIYMETLERİ	47.912.866,02
Kâğıt Ambarı	14.756.557,15
Mürekkep Ambarı	4.805.845,00
Klişe Ambarı	3.425.010,68
Ofset Ambarı	11.874.940,07
Cilt Ambarı	11.392.676,20
Plastik Ambarı	464.790,58
Yedek Parça Ambarı	61.177,11
Sair Mlz. Ambarı	1.131.869,23

KISA VADEDE PARAYA	
ÇEVİRİLEBİLEN KIYMET.	231.823.783,14
Müşteriler	94.983.718,08
Borçlular	45.947.380,31
Senetler	90.892.684,75

EMRE AMADE KIYMETLER	3.673.752,46
Kasa	20.168,01
Bankalar	3.653.584,45
Töbank	624.251,34
İş Bankası	1.754.365,94
Türkbank	764.387,95
Pamukbank	15.663,52
İstanbul Bankası	177.084,40
Akbank	317.831,30

NÂZİM HESAPLAR	15.958.000,00
Teminat Mektupları	

SERMAYE	200.000.000,00
Ödenmiş Sermaye	55.000.000,00
Ödenmemiş Sermaye	145.000.000,00
İHTİYATLAR ve FONLAR	47.601.614,61
Fevkalade İhtiyatlar	9.810.816,00
Yetiştirme fonu	1.609.513,26
Birikmiş Amortis.	36.181.285,35
UZUN VADELİ BORÇLAR	145.621.675,49
T. Tarih Kurumu	145.621.675,49
Orta V. Kredi	142.895.728,46
Avans Hesabı	2.725.947,03

KISA VADELİ BORÇLAR	36.591.707,33
Alacaklılar	13.371.677,68
Kanunî Kesintiler	5.848.437,10
Bankalar	11.325.877,34
Emanetler	1.220.448,67
Senetler	3.855.160,10
Personel Alacakları	970.106,44

NÂZİM HESAPLAR	15.958.000,00
Teminat Mektupları	
1981 YILI KÂRI	114.337.878,00

560.110.875,43

560.110.875,43

Muhasebeci
MUSTAFA TORUNBALCI

Md. Yrd. (İdari)
SONER ZERENLER

T Ü R K T A R İ H K U R U M U B A S I M E V İ
1981 YILI KÂR ve ZARAR TABLOSU

G İ D E R L E R

AMORTİSMANLAR	8.164.396,98
IBM TESİS GİDERLERİ	168.780,57
PERSONEL GİDERLERİ	157.090.314,54
Ücretler	81.479.878,73
Fazla Mesailer	7.749.988,00
Yan Ödentiler	1.138.558,00
İkramiyeler	38.751.410,42
Sosyal Yardımlar	15.733.771,04
Sos. Sig. İşve. His.	12.236.708,35
İŞLETME GİDERLERİ	87.197.070,18
Işık	676.753,61
Kuvvet	2.265.653,39
Su	383.806,00
Isıtma	3.629.966,75
Sigorta	351.808,64
Verdiğimiz Faiz ve Kom.	54.078.249,19
İşletme Malzeme	9.463.178,82
Tamir Revizyon	4.680.054,61
Gayrimenkul Kira	5.913.500,00
IBM Mak. Kirası	1.137.779,71
Sair Giderler	4.616.319,46
MÜŞTERİLER İŞ GİDERİ	96.196.513,66
1981 YILI KÂRI	114.337.878,00

463.154.953,93

G E L İ R L E R

MATBAACILIK GELİRLERİ	422.282.482
Baskı İşi Brüt Satış Geliri	343.050.957,75
Mamul Baskı Envanteri	57.310.802,00
Yarı Mamul İşçilik Envanteri	21.920.722,40
KLİŞECİLİK GELİRLERİ	11.542.507,
KİRPINTI KÂĞIT SATIŞ. G.	20.169.538,
SAİR GELİRLER	9.160.425,

463.154.953,93

Muhasebeci
MUSTAFA TORUNBALCI

Md. Yrd. (İdari)
SONER ZERENLER